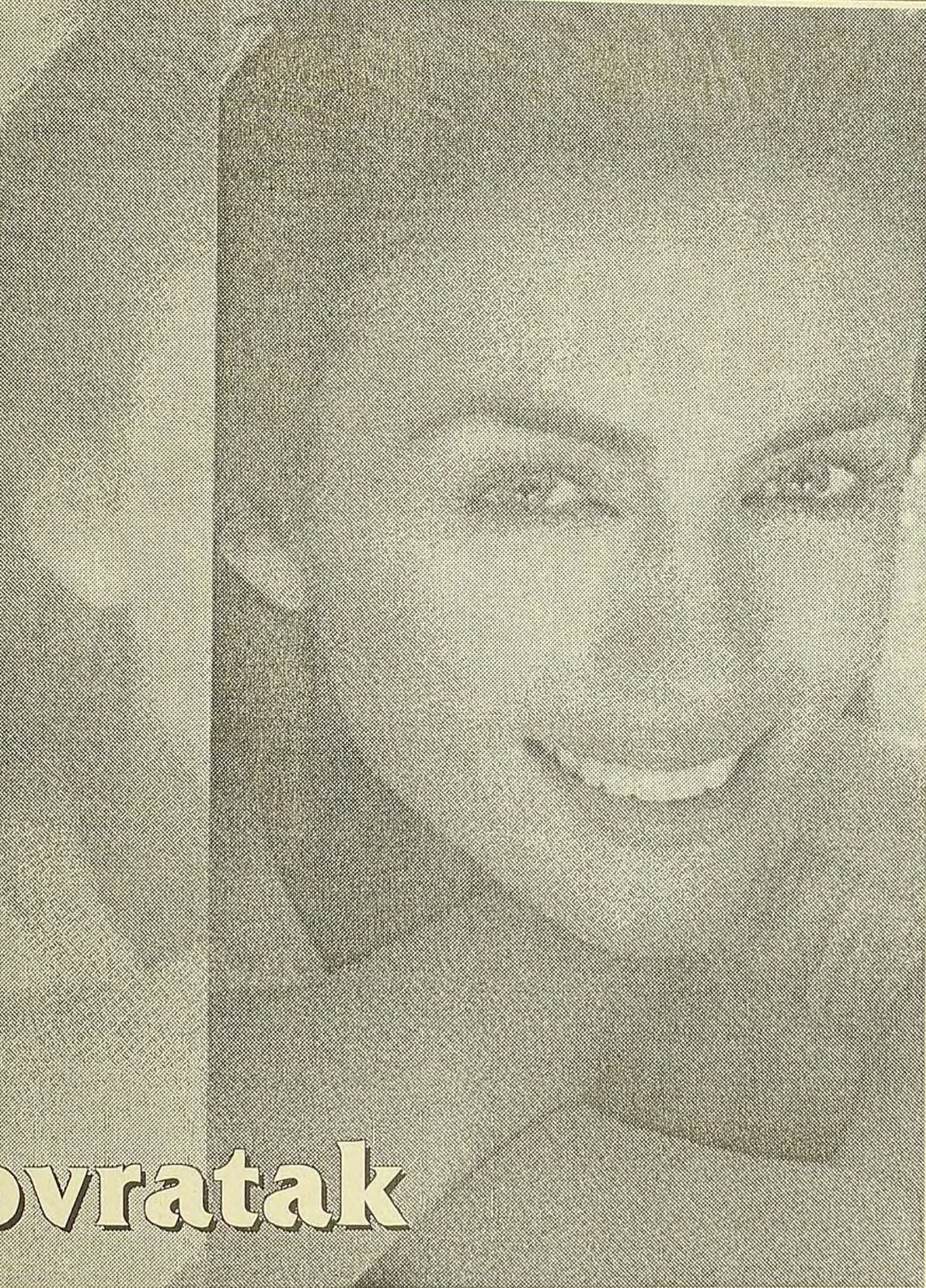

ZIG

subotički dvotjednik

Godina V. ❖ Broj 85 ❖ 28. veljače 1998. ❖ Cijena 2 dinara

Povratak

Ti i ne slutiš
 moj povratak i moju blizinu
 U noći kada šumi u tvom uhu tiha mjesečina
 znaj:
 ne koraca mjesečina oko tvoje kuće
 Ja lutam plavim stazama u tvojem vrtu
 Kad koracajući cestom kroz mrtvo svijetlo podne
 staneš
 preplašena krikom čudne tice
 znaj:
 to krik je moga srca s blizih obala
 I kad kroz suton vidiš crnu sjenku što se miče
 s onu stranu mrke mirne vode
 znaj:
 ja koracam uspravan i svačan
 kao pored tebe.

Posjet čelnika UGS „Nezavisnost“

Otvorenje povjerenstva u Subotici

Branislav Čanak, predsjednik, i Milan Nikolić, dopredsjednik Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“, boravili su u srijedu 25. veljače u Subotici kod čelnika iz Inicijativnog odbora ovog sindikata u „Sever-Komercu“. Ovom prilikom predstavnici UGS-a posjetili su subotičkog gradonačelnika Józsefa Kaszu, te ga upoznali s osnutkom Regionalnog centra UGS-a za region Bačke sa sjedištem u Subotici. Predsjednik Skupštine općine Subotica je izrazio spremnost općine za ustupanje prostora za obavljanje njihove djelatnosti.

UJEDINJENI GRANSKI SINDIKATI

! NEZAVISNOST

Na održanoj konferenciji za tisak Čanak je naglasio da osnovna vrijednost ove sindikalne asocijacije jeste „prava sindikalna borba“, a to znači šticeenje interesa djelatnika i istinsko angažiranje za njihova prava, za razliku od državnog sindikata, koji su svojim aktivnostima zapravo „izdali radnike“. Svoju odlučnost iskazao je riječima da je „UGS stigao u Subotici i nema nameru da ode – odavde nas neće oterati niko“. Ljubomir Zajić, jedan od četvorice koji su u „Severu“ dobili otkaz zbog svojih sindikalnih aktivnosti, iznio je podatke o velikim makinacijama koje rukovodstvo ove tvrtke, na čelu s direktorom Josipom Krajingerom, čine, te se upitao zašto MUP i Javno tužilaštvo ni nakon šest mjeseci od podnošenja krivičnih prijava nije reagiralo.

Navečer je održana tribina.

(t. ž.)

kut

Globalno otopljenje

Premda do kraja, promatrano po kalendaru, zime ima nešto manje od mjesec dana, nje kao da ni nije bilo – bez niskih temperatura, s premalo snijega, tek dva dana, s pravim proljetnim danima u siječnju i veljači... Ovu ćemo, dakle, zimu pamtiti po nezimi. Glavni uzrok toga stručnjaci vide u tzv. globalnom otopljenju Zemlje. Naime, zbog prevelike koncentracije ispušnih plinova u atmosferi, stvorio se efekt staklenog vrta. Rezultat toga je mijenjanje klime gotovo na cijeloj zemlji. Međutim, mi se puno spram toga ne uzbuđujemo. U vlastitim jadima i tegobama, domena je naših interesiranja puno manja. I običnija. Ali, vjerojatno, na dulje vrijeme promatrano i s ozbiljnijim posljedicama. Ne samo klimatskim.

Tomislav Žigmanov

U očekivanju nove Vlade Republike Srbije

Premalo nade za promjene

Činjenica da je predsjednik Srbije Milan Milutinović imenovao Mirka Marjanovića ponovno za mandatara nove republičke Vlade, tj. za njenog budućeg predsjednika, ne uliva mnogo optimizma glede skorije budućnosti. Jer, ako se analiziraju učinci Marjanovićeve Vlade u, sada već možemo reći, prethodnom sazivu, slobodno se može zaključiti da je to bila Vlada kontinuiteta neotvaranja i nepostavljanja niti jednog bitnog pitanja preustroja naše državne zajednice. Naime, nije se krenulo u ozbiljan proces privatizacije u gospodarstvu, niti se učinio pomak u funkcioniranju pravne države. Kosovo je i nadalje predmet raznih upozorenja i priopćenja najmoćnijih instanci međunarodne zajednice. Također, nisu donijete sistemske mjere za borbu protiv kriminala, niti se je pak odredilo spram skorašnjeg rata, recimo po pitanju suradnje s Međunarodnim sudom za ratne zločine u Haagu, a onda i s normaliziranjem odnosa s državama nastalim na tlu bivše Jugoslavije... Rezultati te Vlade vidljivi su na svakom koraku: vanjski zid sankcija međunarodne zajednice još je itekako postojan, bijeda i siromaštvo najvećeg broja građana godinama su jednaki u intenzitetu, velika je nezaposlenost, nema velike proizvodnje, mirovine kasne... Slikovito rečeno, država nam funkcionira na leru – postoji s minimalnim učincima.

Dakle, i premda će po najavama nova Vlada biti vlada s većim iliti bogatijim „narodnim jedinstvom“, budući da će po svemu sudeći, pored JULJ-a i Nove demokracije, u njoj sudjelovati i članovi Srpskog pokreta obnove, do sada učinjeno ništa ne govori

u prilog toga da bi se spomenuti akutni problemi našeg društva ozbiljnije počeli rješavati. No, ozbiljno je pitanje (vjerojatno unaprijed bez odgovora!) a i zašto bi se nešto mijenjalo. Jer, prošli sastav Vlade, u kojoj je bio veći broj direktora najvećih srbijanskih tvrtki, više je ličio na vladu koncentracije finansijskog monopola gdje se onda vlast, čini se, vršila zbog vlastitih privilegija. S druge strane, sumnjamo da će osam članova SPO-a značajnije doprinijeti nekim većim izmjenama.

U tom smislu, vrlo je zanimljiva uloga predsjednika SPO-a Vuka Draškovića. Naime, mnogi se analitičari ovdašnjih zbivanja muče u traganju za pravim razlozima njegova pristanka na ulaz u „vladu nacionalnog jedinstva“. Jer, ovaj predvodnik milijun nezadovoljnih šetača zimus po Beogradu, olako ih se odrekao zaboravivši na kunjenja da se „sa lopovima ne može saradivati“, prišao primamljivoj vlasti. Ne zna se samo što mu je ponudeno. Jer, očito mjesto predsjednika neće dobiti.

Ponovno je aktualizirano pitanje zašto Srpska radikalna stranka i Srpski pokret obnove, koji u Skupštini Srbije imaju 127 zastupnika, samostalno ne formiraju vladu. Izgleda da je istinita verzija da je vojvodi priječeno otvaranjem podebelog dosijea, a Vuku data velika obećanja.

Bilo kako bilo, za očekivati je da se u Srbiji u narednom periodu neće dogoditi neke veće promjene u pravcu nekog boljitka. A one, promjene, ne samo da bi trebale, već se čine i nužnim budući da će bilo koji vid našeg uključivanja u međunarodnu zajednicu biti povezano s prilagođavanjem standardima koji u svijetu vladaju. A dok se one ne dogode, tko preživi pričat će (ako bude imao kome) o „dražima“ boravka u državi na leru.

Tomislav Žigmanov

Tipp-optika
Maksima Gorkog 26
SUBOTICA
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žirnog plaćanja

Klorizmi

- Ako sam vas dobro razumio, ja vas nisam ništa razumio.
- Cijelog života borio sam se za suživot.
- Nije čudno što na vrhu vlasti imamo samo zvijezde. Mi smo nebeski narod.
- I ranije se kod nas dosta prevodilo, a u godini kulture preveden je čitav narod.
- Ako rast proizvodnje nastavi ovim trendom, uskoro će stati sve tvornice.
- Čim su demonstranti skinuli maske, odmah su im potekle suze.
- Prislonio sam uho na sat. Hoću da vrijeme radi za mene.
- Put od kolijevke do groba nije zakrčen. Nitko se iz drugog pravca ne vraća.
- Ako nam Zapad dade marke, poslat ćemo im ratne zločince.
- U našem parlamentu apsolutna većina je prosta.
- Pravite biračke spiskove, ali nemojte me otkucavati.

Dužo Ranje

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Kinkel kod Plavšićeve i Dodika

**Karadžić u Hag,
Folkswagen u
Banjaluku**

ODGOVOR KONTAKT
19. veljače 1998

Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo

Čitajte nas i na Internetu:

www.tippnet.co.yu/zig/

ŽIG

28. veljače 1998.

broj 85

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: Zig@tippnet.co.yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Anatomija procesa

Netko je oklevetao Stipana K.

Dugo, skoro iz broja u boj u ovom dvotjedniku pisao sam uvodnike, nalazeći naivno da odabrane teme imaju posebnu težinu. Trudio sam se koliko je to moguće da prvenstveno reagiram na pojave, a ne na osobe, zadržavajući izvjesnu polemičku notu, zaprške radi. No, kako to već biva, netko se u toj zaprški čutio kao mirodija.

Sada, uvodnika mi je dosta. Pisat ću o ozbiljnim temama, recimo kako je Crvenkapica od vuka izišla u šetnju popodne u pet, ili o žutoj patki, ili možda o pantalonama neizvjesnog Stipana K. Na taj način moguće da neću nikoga oklevetati pa ni uvrijediti. Ufam se u svoje balvan pero. Pogotovu neću uvrijediti ni oklevetati dopisnika „Jutarnjeg večernjaka“, izvjesno neizvjesnog Stipana K., kako sam to „naključno“ učinio, i sada se polujavno ispričavam, kasno! A pitam se i kome, zašto a i ne znam čemu to služi, obzirom da o tome „cijela varoš bruji“. Nakon svega, Stipan K. osvanuo jednog dana u pantalonama i tabak presavio, tužbu podnio, za uvredu i klevetu me tužio. Meni osobno, a Stipanu K. lično, je još nejasno jesam li ga prvo uvrijedio ili oklevetao. No, sudija je dilemu riješio, mene kaznio, a Stipan K. izračunao da je njegova uvreda teška toliko, a kleveta toliko, te, kada se crta podvuče, to iznosi točno toliko.

Ali da je taj isti a ovdje neizvjesno izvjesni Stipan K. u „Jutarnjem večernjeku“ pisao: da u podrumu katoličke crkve Hrvati kriju oružje, da se spremaju... zatim da ovdašnji Hrvati prave feštu kako bi proslavili nečiju muku... i još sijaset tekstova koji uznemiravaju, ne samo ovdašnje Hrvate, nego pučanstvo grada, nije bitno. Zna on da ne piše istinu, ali pored toga što je on znao, morao je to po zakonu ili savjesti znati i javni tužitelj, i na takve napise reagirati! U interesu zaštite javnosti, te u slučaju da se oružje zaista krilo nekoga uhititi, a uslučaju da je napis izvjesno neizvjesnog Stipana lažan, tužbu podnijeti, bar iz jednog razloga što, pomenuta crkva nema podrum. I tako zbog raznih, S. K. i K. S. mnoge crkve su ostale i bez podruma i bez zvona. Ali zamjenika javnog tužitelja to ne brine, a i s pravom jer „Quod licet Jovi, non licet bovi“. Meni sada nije jasno da ovdašnji Hrvati-Bunjevci to ne shvaćaju, obzirom da su nekada a u Kraljevini Jugoslaviji imali čuvenog senatora koji je postao čuveniji po svojoj izreci u parlamentu „Dok je Bunjevaca biće i volova“.

Polako se spremam za odmor, tamo ću pisati o Stipanu K. i sličnim pojavama. Bit će to roman u nastajanju, objavljivat ću ga u nastavcima i to u „Žigu“, roman ću nasloviti „Netko mora da je oklevetao Stipana K.“. Dugačak naslov, ali iz razloga što moram paziti da pojave ne postanu ličnosti, a ličnosti ne avansiraju u pojave. Materijal ću crpjeti iz tekstova koje će Stipan K. objavljivati u „Jutarnjem večernjaku“.

Vojislav Sekelj

Bombe i uredbe

Ako u razmaku od deset dana u jednoj školi dvadesetak đaka bude aranjeno ručnom bombom, a u drugoj učenik ubije direktora to bi u većini zemalja bio povod za hitnu smenu ministra prosvete i za masovne manifestacije roditelja i učenika protiv svakodnevnog propagiranja nasilja i nepreduzivanja nikakvih mera prema nasilnicima. Ovde se, međutim, priča svela na to da su profesori u Kraljevini isterali svog ministra iz škole kad je pokušao da svu krivicu svali na njih.

Ako jedna vlada donese uredbu kojom krši dva ustava i nekoliko zakona, u većini zemalja to bi bio znak za opštu pobunu. Bila bi sazvana vanredna sednica parlamenta, vanredna sednica Ustavnog suda, šef države preduzeo bi mere iz svoje nadležnosti na koje ga obavezuju zakletve.

Sramna februarska Uredba o finansijskoj disciplini izazvala je, međutim, samo buru nezadovoljstava među privatnicima i tzv. slobodnim profesionalcima te poplavu kritičkih napisa u nezavisnoj štampi. Zvanična glasila su veličala „još jedan odlučan potez vlade narodnog jedinstva“, predsednik Republike se konsultovao sa stranačkim čelnicima u vezi sa nečim o čemu se ni on ni oni ne pitaju. Dve nedelje kasnije Vlada ipak povlači svoje nezakonito čedo, uz obrazloženje koje, u najmanju ruku, vređa zdrav razum. I opet ništa. Tačnije, gore od ništa, jer Marjanović je od predsednika dosadašnje postao mandator za sastav buduće srbijanske vlade. Nagrađen je za nešto za šta gotovo svuda u svetu sleduju primerne kazne.

Oba slučaja svedoče da su u Srbiji zakoni krajnje relativna stvar i, što je još gore, da se veći deo javnosti unapred miri sa takvim stanjem i takvom državom. Čovek koji je spreman da ubije zbog jedne brazde i da se godinama parniči sa rođenim bratom ako smatra da mu je taj učinio neku nepravdu neće ni prstom da mrdne zbog mnogo većih nepravdi i bezakonja.

U tom je, čini se, glavna snaga Miloševićevih socijalista. Pošto znaju da su ljudi tokom pedeset godina komunizma izdresirani da budu pokorni i da trpe i najveće nepodopštine od strane vlasti, socijalisti mogu da postupaju kako god im se prohte. U ovoj zemlji ne postoji građanin svestan svojih prava i dužnosti. Ne postoji građanin svestan da je bezbedan samo ako su bezbedni i drugi i da je slobodan i ravnopravan ako su slobodni i ravnopravni i svi s kojima i pored kojih živi. Postoji samo pojedinac bespomoćan pred vlašću i nespreman da od nje čak ni očekuje ono što ona zahteva od njega. Postoji pojedinac koji je srećan što nisu ubili njega ili njegovo dete i koji je zadovoljan što neka protivzakonita uredba njega lično pogađa manje nego druge.

Dakle, glavni problem nije u i ovakvoj vlasti, u jednoj ili drugoj uredbi, već u tome što većini ljudi i nije stalo do neke bolje i do, ako ništa drugo, malo uljudnijeg poretka. Čak i veći deo opozicije više se bori za osvajanje vlasti u ovakvoj državi, a ne za njeno preuređenje. Zbog toga će oko nas još dugo šetati naoružani klinci, a buduća (Marjanovićeve) vlada obaziraće se na Ustav i zakone isto kao i ona pre nje.

Mihal Ramač

Priča o dobrom i lošem sinu

Podijeli pa vladaj

Posljednji akt dobre volje republičke i pokrajinske Vlade, te Sjeverno-bačkog okruga izražen spram Obnoviteljske bunjevačke matice u vidu darivanja joj računara i laserskog štampača ima sve odlike biblijske priče o dobrom i lošem sinu. Država, tj. njeni organi, u ulozi Boga nagrađuje izabrane, ne hajući pritom na ostatak podanika u carstvu iz čijih se džepova (od brojila do brojnih neisplaćenih obveza prema građanima) i puni Zaklada dobre volje i od kojega i sami, rekli bismo, prilično lagodno žive i opstaju tamo gdje jesu. Tu je, naravno, pored darivatelja i izabranih, i brojna svita pisanih i elektronskih medija koji poput apostola šire istinu o stoljećima napaćenom, ugroženom i obespravljenom narodu. Kako cijeli ceremonij ne bi imao tek certu milosrđa darivatelji su, u obrazloženju svoje geste, posegnuli čak do zakonskih i ustavnih kategorija po kojima smo mi, naravno, građanska država. Spočitavanje pojedinih zakerala kako se Hrvati uvijek u takvim prigodama nađu na kraju reda i praznih šaka tek su odraz nemoći, pa čak i zavisti prema bližnjemu. S tim, naravno, ide i nestrpljenje glede, primjerice, nepostojanja nijedne infor-

mativne emisije na hrvatskom jeziku u cijeloj državi, nijednog vrtića ili školske ustanove u kojoj bi djeca bačkih bunjevačkih Hrvata učila na svom standardnom maternjem jeziku. Novine ili časopisi, te kulturno-umjetničke institucije bačkih bunjevačkih Hrvata plod su njihove volje i želje, ali ne i potpore od strane države.

Tim više licemjerno djeluje pozivanje republičkog ministra bez portfelja, zaduženog za pitanja nacionalnih manjina i ljudskih prava, na već poznate zakonske i ustavne kategorije o državi ravnopravnih građana i najvišim svjetskim standardima u primjeni ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Njegov pokrajinski kolega otišao je čak i dalje, dovodeći ovaj čin milosrđa u vezu s 50. obljetnicom Deklaracije Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima.

I da se vratimo na sam početak. Cijela priča o dobrom i lošem sinu trajat će sve dok se stvari ne promijene iz korijena: ili će se loš sin popraviti, te potom s pravom tražiti da uđe u zajednicu izabranih ili će državi netko skinuti krinku, poturiti joj zrcalo i posoliti pamet kako bi uspjela shvatiti da igru lažnu ulogu i da je Bog samo jedan. Kako sada stvari stoje, i jedno i drugo čini se predalekim.

Do tada, čestitke na stomaku Obnoviteljskoj bunjevačkoj matici, novinarima-patriotima i organima. Ipak je to isto...

Zlatko Romić

Dvo/TV/jednik

ZNB Jedan poljubac u ruku dame, koji je demonstrirao predsjednik Francuske g. Chirac na gdi Plavšić, predsjednici Republike Sipske, može više postići negoli sve pretnje batinom kosatom ex-piedsjedniku, koji se skriva na Palama, po bosanskim šumama i gorama „naše zemlje ponosne“. Gospa Biljana je borme obašla i postrojenu četu francuskih gardista a dobit će i franke francuske, a g. Kinkel, koji je ubrzo potom doletio u Banja Luku dati će i nje-mačke marke dvojcu bez kormilara Plavšić – Dodik. Dobit će i Mi-lo talijanske lire i dolare američke. Svi će dobit šargarepu iliti mrkvu sem Bengalskog Tigra koji za to povrće i ne mari. E sad, cjelov u ruku može dobiti samo ona dama koja je pozvana, takav je to bal, nije svaki bal – maskenbal ili krabuljni ples, a još je rjeđi ples na ko-jem dame biraju! Prošlo je vrijeme igranki do zore u zadružnom do-mu s kozaračkim kolom na kraju u koje se drugarice vaćaju. Drugo vrijeme, drugi običaji!

ZNB A kod nas Uredba o finansijskoj disciplini se ukida kao što je donijeta, nitko ne zna hoće li Vuk u vladu s Crvenkapicom; prva ljubav zaborava nema, tako kažu znalci i kafanski mudraci. Ve-liko direktore hapse, valjda im uzmu novce natrag i onda ih puštaju iz istražnog, to nigdje nema na svijetu vascijelom. Mali kaos ima trend pretvaranja u veliki, a ovaj film je već igrao 1993., otkad čuvam u fijoci 500.000.000.000. dinara s nesretnim čika Jovom Zma-jem kao naslikanim čuvarom ovog blaga. Penzije iliti mirovine miruju negdje daleko, treba to skupiti svakih dvadesetak dana kad ih ima toliko kao i radnog (efektivno) naroda, odnosno uposlenih a bilo bi i više, mislim penzionera, kad bi se moglo dokazivati s dva

svjedoka da je čovjek bio simpatizer rata koji nije niti postojao, u tom je sva nevolja!

ZNB Nakon Soluna '97 na jugu, europska metropola kulture u '98 seli se na sjever u Stockholm. U svezi toga, tamo se otvara novi Muzej moderne umjetnosti i Muzej arhitekture u staroj zgradi onog prvog. Novo zdanje će biti na otoku Skeppsholmen u centru grada i to će biti u stvari jedan veliki kulturni centar s knjižnicom, prodavaonom knjiga, umjetničkim radionama i chic restoranima. Sve će to otvorit švedski kralj Carl XVI. Gustav, poznati arheolog-amateur, kojeg Švedani obožavaju jer se uopće ne mi-ješa u politiku. Što se nas dotiče, mi bi mogli s Beogradom konkurirati za europsku prestonicu nekulture – izgorjelo Ju-goslovensko dramsko pozorište, devastirani Muzej moderne umjet-nosti na Ušću, sve lijepo „Prohujalo s košavom“, a pritom prvaci svijeta u kiosk-kulturi, s lažnim Barbikama, bugarskim pirat CID-ima, domaćim pirat „Alkemičarem“, a u svakom kiosku se dakako može naći i boca s guslarom na etiketi! Nazdravlje!

ZNB Unatoč velikim mećavama zimska Olimpijada u Naganu, Japan, je svršila na vrijeme. U finalu ice-hockeya, Česi su pobijedili Ruse s 1:0 i odnijeli Havelu zlato. Pazite sad, negdani SSSR nikad nije izgubio od integralnog ČSSR, a samim Česima se pozlatilo i tako su dokazali da su uvijek bili sportska nacija, i kad je ta disciplina bila bježanje na pet kilometara od neprijatelja. I nama bi bilo bolje da nam je pokatkad bio bliži Švejk od Korčagina i Timurove čete, ali nije tako jer se još uvijek dovijeka neki zanose ratničkom i drugim sveslavenskim mitovima, dok interesne stope kapitala otkucavaju svoje MMF-u, a ručak se mora platiti i zaraditi i mala užna, i užna i večera, jelte!

Milivoj Prčić

Poklon Vlade Obnoviteljskoj bunjevačkoj matici

Računalo „Bunjevačkim novinama“

Premda je najavljeno prije više od dvije godine, pokretanje „Bunjevačkih novina“ ovih dana je aktualizirano poklonom republičke Vlade u vidu jednog računala i prateće opfeme nakladniku. Poklon je Marku Peiću, predsjedniku Obnoviteljske bunjevačke matice, uručio u ponedjeljak, 23. veljače, u sjedištu Sjevernobačkog okruga ministar bez portfelja zadužen za pitanja nacionalnih manjina u srbijanskoj Vladi Ivan Sedlak. Pri tom je naglasio da ovim činom Vlada očituje i djelom svoje opredjeljenje „da se svim narodima omoguće jednaki uslovi da se nacionalno iskažu“. Tajnik, pak, Izvršnog vijeća Vojvodine za informiranje Jan Šiman je obećao i novčana sredstva iz proračuna Pokrajine za redovito izlaženje lista.

Na novinarsko pitanje „može li se očekivati od Vlade takva ili slična pomoć i za informativna sredstva koja izlaze na hrvatskom jeziku?“, ministar Sedlak je rekao da, koliko je njemu poznato, oni imaju uvjete za izlaženje, a da Vlada stavlja prioritetu na one narode koji nemaju nikakvih uvjeta. Odgovarajući na drugo pitanje, Sedlak je rekao da ova pomoć, koja se dodjeljuje samo jednoj strani Bunjevaca, i to onoj „čistoj“, neće negativno utjecati na započeti proces normaliziranja odnosa između SRJ i Republike Hrvatske. Naime, Vlada Republike Hrvatske je putem oštrog upozorenja reagirala na prošlogodišnju izjavu Ratka Markovića da će Bunjevci dobiti status naroda, te najavila poduzimanje određenih koraka ukoliko se bude u Srbiji i dalje inzistiralo i podržavala „čistota“ Bunjevaca. U tom smislu, Sedlak je još rekao da se „Hrvatska ne može mešati u rešavanje bunjevačkog pitanja“, budući da je to demokratsko pravo pripadnika te zajednice i unutrašnja stvar Srbije.

(t. ž.)

KABLOVSKE ZAGONETKE (V.)

Nepodnošljiva odbojnost

I pored sentimentalnih simpatija koje Subotičani imaju prema svojoj kablovskoj televiziji, kao nečemu što se može komotnije gledati za razliku od PTC programa, odnos spram programa na hrvatskom jeziku, odnosno programima koji se emitiraju iz Hrvatske, zorno prikazuje koliko je ova institucija paradržavna.

Većini naših sugrađana je poznat slučaj sudskog spora nastalog nakon „oslobađanja“ baranjskog predajnika 1990. godine i skidanja programa tadanjeg HTV-a. Za ratnoga doba, sve do poslije Daytonskog sporazuma, od 20 programa nijedan nije bio na hrvatskom jeziku. Postupno reintegriranje posljednjih dijelova Hrvatske pod kontrolom Beograda, značilo je da se prije par mjeseci pojavio na CATV-u prvi program HRT-a, ali je ovaj opstao manje od 48 sati. Nedugo potom nakon emitiranja programa bivše TV BM, povremeno se počeo prikazivati treći program HTV-a (najčešće poslije ponoći – valjda da ne bi znalo previše gledatelja) ali je bilo nemoguće dokučiti po kojoj se logici pojavljuje HTV 3, tim prije što u rasporedu frekvencija ovaj program nije uopće ni bio registriran. Nakon neslavnog kraja baranjske propagandne televizije, nestalo je i TV BM sa subotičke kablovske televizije, a sa njome i HRT-a 3. Za sada je to kraj priče o hrvatskim TV programima na kablovskoj televiziji u Subotici.

No, osim kablovske TV u našoj varoši postoji i kablovski radio, koji je razmjerno slabije slušan. Osim programa o kojima je u našem listu pisano u posljednja dva broja, na njemu postoji još nekoliko interesantnih postaja. Među njima su i prvi i drugi program Hrvatskog radija koji se mogu slušati već više mjeseci unatrag, ali je i ovdje znakovito da ti programi nigdje zvanično ne postoje. Možda će netko reći kako je dobro da i ovo postoji, makar nitko ništa ne zna o tome, ali je to ipak deplasirano. Sve dok se ne utvrdi postojanje nečega, ne može se govoriti o ukidanju toga, a boriti se protiv ukidanja nečega što službeno ne postoji tek je iluzorno. Opstojanje ovakvih „nepostojećih“ programa ovisi samo od, uvjetno rečeno, nečije dobre volje.

Kako se danas bez posebne opreme diljem Vojvodine mogu uhvatiti više zemaljskih programa Hrvatske televizije i Hrvatskog radija (pored satelitskog programa) čini se da je istrajavanje na idologijskom monopolu nad odlukama u subotičkoj kablovskoj danas deplasirano. Subotički kablovski vrhovnici bi trebali pokazati barem malo dobre volje na tom planu, te pokušati dati prinos tzv. normalizaciji hrvatsko-jugoslavenskih odnosa, osim ako ovo normaliziranje ima posve drukčiji smisao.

Joka Sudarević

U stegama anakronog

U poznavanje putem slučajnog dobivanja informacije o jednom takvom projektu kao što je izrada enciklopedije, koji je u kulturi jednog naroda možda najvrijedniji pothvat, pismom jednog našeg čitatelja predstavlja, u najmanju ruku, *skandal* za sve ovdašnje hrvatske kulturne ustanove i institucije, a onda dakako za jedinu hrvatsku političku stranku na ovim prostorima, kao i za one djelatnike koji su izvan ovih institucija a koji kušaju raditi na planu znanosti i kulture. Drugim riječima, činjenica da Leksikografski zavod Miroslav Krleža radi već dulje vrijeme na pripremi ovog izdanja *Hrvatske enciklopedije*, a da o tome ovdje ništa nitko ne zna, govori u prilog preskromne interiranosti i nazočnosti Hrvata iz Vojvodine i njihovih kulturnih udruga u suvremenim tokovima znanstvenog kulturnog života u Hrvatskoj. A to se nada ne samo kao zabrinjavajuće, već se može, čini se, ocijeniti i kao dramatično.

Jer, da stanje nije takvo, da smo u stupnju vlastitih mogućnosti, stručnosti i vrijednosti uključeni u taj život, te da postoji neki ozbiljniji oblici povezanosti i suradnje s kulturnim i znanstvenim institucijama u Hrvatskoj, a što se moglo ostvariti za proteklih sedam godina (od kada postoje organizirani naponi za uređenje i ostvarivanje društvenih, kulturnih i inih interesa vođanskih Hrvata), onda se ne bi obavijest o tako većem dobila putem slučajna pisma jednog čitatelja, već bi se djelima i angažiranjem svjedočilo suprotno. To znači da bi vojvođanski Hrvati bili uključeni u projekte većine relevantnijih institucija u Hrvatskoj.

No, iole boljem poznavatelju (ne)prilika u kojima govore ovdašnji Hrvati, misleći prije svega na Bunjevce i Šokce, te Suboticu kao grad u kojemu se najviše arkuirao društveni život, a onda dakako i kulturni segment, ove zajednice, ova činjenica ne predstavlja neko veliko iznenađenje. Naime, na rubovima moderne organiziranosti i djelovanja u svemu, dakle što vrijedi i za kulturu i znanost, u stegama anakronog tradicionalizma, Hrvati u Vojvodini životare na marginama suvremenih življenja. Kao dodatak toj općoj blijedoj slici služi i to što smo, uz krivu predodžbu samodopadljivosti, već dulje vrijeme okupirani bavljenjem samima sobom, svojim „velikostima“, grozničavim i pomahnitalim traganjem za neprijateljima u vlastitim redovima, ne čineći ništa nikakve pomake kako bismo se sukladno uključili u ono što vrijeme kraja dvadesetog stoljeća zahtijeva i nalaže.

Koga bi onda u svemu tome i takvome interesirao da na pripremi nove *Hrvatske enciklopedije*? Tko bi se zašto interesirao za uključivanje ovdašnjih znalaca u djelovanje u izradi ovog projekta? Mi smo izgleda narod koji se zadovoljava velikim raspravama i malim obavama s folklornom razinom kulture – „divaniti“ uz čašu i pjesmu. A toga smo bili svjedoci i ovih pokrajinskih dana po skupim prelima.

(t. ž.)

Konferencije za novinare

Reformisti se reformiraju

Da unutar Reformsko demokratske stranke postoje politički problemi, poznato je već duže vrijeme. I sama javnost se pita što se to događa s nekada jednom od najperspektivnijih stranaka. Više o stanju i budućim namjerama stranke na konferenciji 24. veljače novinare je upoznao Blaško Kopilović, predsjednik općinskog odbora RDSV Subotice. Po njegovom mišljenju nesporazumi koji blokiraju rad stranke odvijaju se na relaciji centrale i općinskog odbora. Problemi proističu od toga što je stranka centralizirana. Ona se mora decentralizirati i zastupati globalne interese autonomije Vojvodine, jer lokalni problemi su ključni za rješavanje općih problema u društvu pa i ugaoni kamen demokracije. Obzirom da su problemi specifični za svaku sredinu, rad stranke mora se reformirati, slikovito, on se treba zasnivati na principu obrnute piramide, da polazi iz baze tj. od članova stranke, rekao je između ostalog Kopilović i zaključio: „U slučaju da se na predstojećoj godišnjoj skupštini naši predlozi ne usvoje, tada su moguća razna rješenja a jedno je da dođe do odvajanja pa i osnivanja nove stranke možda sa lokalnim ili regionalnim predznakom, no ime stranke za sada još nije bitno“.

(v. s.)

Bunjevačko i šokačko prelo u Somboru

U organizaciji Kulturno-umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, u Hrvatskom je domu 21. veljače održano tradicionalno „Bunjevačko i šokačko prelo“. U nazočnosti preko 200 sudionika, uzvanika iz drugih društava, te predstavnika lokalne samouprave i Veleposlanstva Republike Hrvatske, somborsko je prelo otvorio predsjednik Društva Alojzije Firanj. Prigodan program izveli su članovi Folkorne sekcije domaćina, a kao gosti nastupili su članovi Folklornog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, dok je cjelovečernju glazbu izvodio tamburaški sastav „Bajski put“.

(lj. k.)

Pravnički

kutak

je tradicionalni bunjevački naziv za ispravu koja se u književnom hrvatskom jeziku naziva iskaznicom ili osobnom kartom, a u srpskom jeziku - lična karta. Kao i mnogo drugih, ova riječ je preuzeta neposredno iz latinskoga jezika (lat. *legitimus* = zakonski, pravi, u smislu dokazivanja identiteta).

Kao što je općepoznato, u SRJ još uvijek nisu izdane nove legitimacije jer je jednostavno još uvijek na snazi stari republički Zakon o ličnoj karti donešen 1974. godine. Zanimljivo je da je i u vrijeme važenja Ustava SFRJ iz 1974. i Ustava SAP Vojvodine iz 1974., ovaj republički zakon važio i na vojvođanskom teritoriju.

Osnovni je smisao legitimacije da se njome dokazuje identitet, a među ostalim služi i kao dokaz o državljanstvu.

Pored dobro znanih podataka, u legitimaciji bi se trebao nalaziti i JMBG („jedinstveni matični broj građana“). On se sastoji od trinaest brojki: prvih sedam označavaju datum rođenja (po tome se može lako zapamtiti početak JMBG), narednim dvjema brojkama se označuje broj registracionog područja, tri slijedeće su kombinacija spola i rednog broja za osobe rođene istog datuma, a posljednja je brojka kontrolna.

(j. š.)

Legitimacija

je tradicionalni bunjevački naziv za ispravu koja se u književnom hrvatskom jeziku naziva iskaznicom ili osobnom kartom, a u srpskom jeziku - lična karta. Kao i mnogo drugih, ova riječ je preuzeta neposredno iz latinskoga jezika (lat. *legitimus* = zakonski, pravi, u smislu dokazivanja identiteta).

Kao što je općepoznato, u SRJ još uvijek nisu izdane nove legitimacije jer je jednostavno još uvijek na snazi stari republički Zakon o ličnoj karti donešen 1974. godine. Zanimljivo je da je i u vrijeme važenja Ustava SFRJ iz 1974. i Ustava SAP Vojvodine iz 1974., ovaj republički zakon važio i na vojvođanskom teritoriju.

Osnovni je smisao legitimacije da se njome dokazuje identitet, a među ostalim služi i kao dokaz o državljanstvu.

Pored dobro znanih podataka, u legitimaciji bi se trebao nalaziti i JMBG („jedinstveni matični broj građana“). On se sastoji od trinaest brojki: prvih sedam označavaju datum rođenja (po tome se može lako zapamtiti početak JMBG), narednim dvjema brojkama se označuje broj registracionog područja, tri slijedeće su kombinacija spola i rednog broja za osobe rođene istog datuma, a posljednja je brojka kontrolna.

(j. š.)

NAVRAĆATE!
 Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22 (osim ponedjeljka).
 MENI od 12 do 16 sati PO POPULARNOJ CENI.
 Pripremamo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
 ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca, godišnjica... Izmišljite sami, nije teško, lepše je i lakše.
 DODITE
 Izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
 SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽINA.
 PRIJATNOI
 Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

50-156

Tel. 552-774

SALAS
 ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

GARANT
 PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.
 TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 37 SUBOTICA
 034/35-004 direktor
 37-003 komercijala
 39-043 maloprodaja
 33-537 magazin
 telefaks 034/36-719

PLAST PRINT
 STAMPARIJA
 Preradovićeve 6

Robertino Knjur je rođen 6. kolovoza 1972. u Subotici. Apsolvent je na Višoj tehničkoj školi u Subotici, a član Demokratske stranke i dopotpredsjednik Kluba demokratske omladine. Dakle, on je jedan od rijetkih mladih ljudi u našem gradu koji se aktivno uključio u politički život. Rezultat toga angažiranja je i nedavni njegov boravak u Tuzli. Stoga upravo s pitanjem u vezi s tim započinjemo ovaj razgovor.

Boravili ste u Tuzli. Kojim povodom?

R. K.: Pre tri nedelje poslat mi je zvaničan poziv iz Tuzle za učešće na drugom hCa Omladinskom susretu kao članu Demokratske omladine. Susret je održan u Tuzli od 20. do 22. februara ove godine, a pored mene boravilo je još 86 učesnika iz oba entiteta Bosne i Hercegovine, zatim Hrvatske, Slovenije i SRJ. HCa mreža BiH je zvanično osnovana u Laktašima, pored Banja Luke, 17. oktobra prošle godine, gde su održani i prvi Omladinski susreti. Hca, što je skraćena od „Helsinški komitet građana“, je međunarodna mreža građanskih inicijativa, pokreta, društvenih i političkih grupa koje rade na demokratskoj integraciji Evrope. Ova međunarodna organizacija radi u okviru zemalja potpisnica završnog dokumenta Konferencije o bezbednosti i saradnji u Evropi, koja je doneta u Helsinkiju 1975. godine. HCa ima za cilj da gradi garancije za ljudske slobode, demokratiju i poštovanje ljudskih prava u Evropi, uključujući i zaštitu svih vrsta građanskih inicijativa, sa posebnom pažnjom na regije koje su u konfliktu. HCa BiH ima zadatak da okuplja sve omladinske organizacije oko tih ideja, koje onda međusobno povezuje i učlanjuje nove. Trenutno hCa BiH mrežu čini oko pedesetak omladinskih organizacija, klubova i grupa... Susret u Tuzli je bio organizovan na visokom nivou i funkcionisao je u obliku radionica. Održane su 4 radionice: Rad u žurnalizmu i medijima, Fundraising (prikupljanje novca za projekte), Studenti u BiH i Manjinska prava omladine u BiH. Na kraju susreta održana je i konferencija za štampu. Naravno, bilo je vremena i za ostvarivanje ličnih kontakata među učesnicima. Kao član DO ostvario sam kontakte sa većinom nevladinih organizacija koje su članica hCa mreže, a koje rade na prostoru bivše SFRJ, kao što su Forum građana Tuzle, DRAFT Teatar iz Tuzle, DIS Teatar Banja Luka, Postpesimisti iz Tuzle, MOST iz Slovenije, LUFT Teatar iz Mostara, SANUS iz Prijedora, Nezavisna unija studenata Kosova... Najznačajniji susret imao sam sa omladinskom organizacijom Unijom Bosanskih Socijaldemokrata – UBSD, koji su protekli u veoma prijatnoj atmosferi. Pored toga, ti

Robertino Knjur, dopredsjednik Kluba demokratske omladine

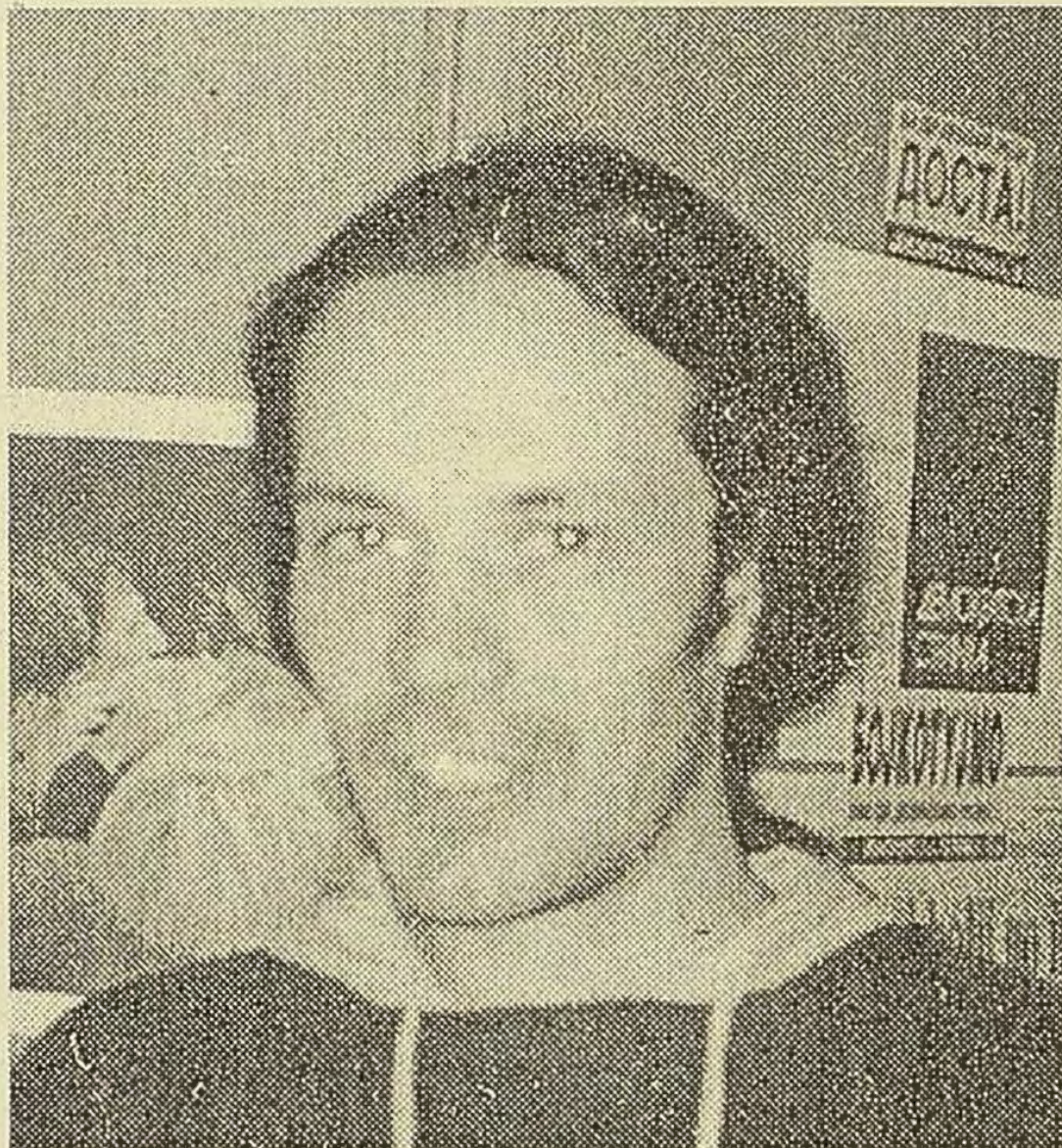
MLADI SE SAMI MORAJU IZBORITI ZA SVOJE LEPŠE SUTRA

razgovori su bili veoma konstruktivni, a dogovoren je i susreti, na nivou omladine UBSD i DS u skorije vreme. Zato uskoro očekujemo konkretnu saradnju sa njima, jer smatramo da je ovakav vid saradnje pravi put za razbijanje nametnutih političkih barijera između ove dve države bivše Jugoslavije. Cela manifestacija je medijski dobro proračunata, a tom prilikom štampan je i poseban propagandni materijal, koji je urađen veoma kreativno i duhovito.

Mladost kao prepreka

Je li bilo nekih problema prilikom samog odlaska?

R. K.: Iskren da budem straha nije bilo, mada su me mnogi pitali odakle mi hrabrosti

Robertino Knjur

da krenem na takav put, s obzirom da se na toj teritoriji vodio grozan rat i da još uvek sa obe strane postoji jedan broj ljudi koji su opterećeni nacionalizmom, koji su prepuni mržnje i straha. Za put u Tuzlu bila mi je dovoljna lična karta. Jedini problem predstavljao je prevoz, pošto saobraćajne veze između entiteta u BiH ne funkcionišu kako bi trebalo.

Kakve ste opće dojmove donijeli?

R. K.: Mislim da jedino ovakvi susreti mogu ubrzati proces pomirenja. To su prave prilike i načini da se pokušaju prevazići razlike među mladima na teritoriji bivše SFRJ. Isto tako, to su izvrstni susreti preko kojih se polako i sigurno ostvaruje ponovno zbližavanje mladih, smiruju se tenzije, ukoliko su one postojale. Veoma je bitno održavati kontakte i znati šta se dešava sa druge strane. Pokazalo se da su svi mladi isti, puni razumevanja i tolerancije, da ih muče isti problemi za koje su najmanje krivi oni sami. Verujem da smo ovom prilikom

pokucali na velika vrata, koja će se, nadam se, što pre otvoriti. Vreme je da počnemo razmišljati o našoj budućnosti, koju trenutno ne vidimo zahvaljujući onima koji su trenutno na vlasti i vode nas u propast. Jedina prepreka smo im mi, mladi ljudi, koji združeni predstavljaju jedinu opasnost za njih.

Mladi u Tuzli i Subotici

Je li se na neki način mladi u Tuzli razlikuju od mladih Subotičana?

R. K.: Pre svega, moram napomenuti kako je Tuzla specifična sredina iz prostog razloga što je tolerancija i međuetnička saradnja na najvišem mogućem nivou. Tuzlaci vole da kažu kako bi voleli da je Tuzla jedno malo ostrvo usred okeana. Mladi ljudi u Tuzli se sem zabave bave i društvenim temama i mogu reći da su više angažovaniji u društveno-političkom životu. Obilazeći grad i upoznajući ljude stekao sam utisak da je rat shvaćen kao ružna prošlost o kojoj je najviše ne pričati, već treba gledati u budućnost. Zvuči neverovatno, ali ja sam za dva dana odgledao tri pozorišne predstave, i to trupa koje su došle iz raznih krajeva BiH. Sve u svemu, mladi Tuzlaci su „gladni“ informacija iz sveta kulture, zabave i muzike sa teritorija novonastalih država. Oni žele da poboljšaju protok informacija, a najlepša ilustracija je činjenica da sam video bar deset ljudi koji nose majice sa likom Djoke Balaševića, kojeg tamo izuzetno vole. Bio sam zapanjen gostoprimstvom građana Tuzle, koje je bilo iskreno prema meni, ali i prema ostalima.

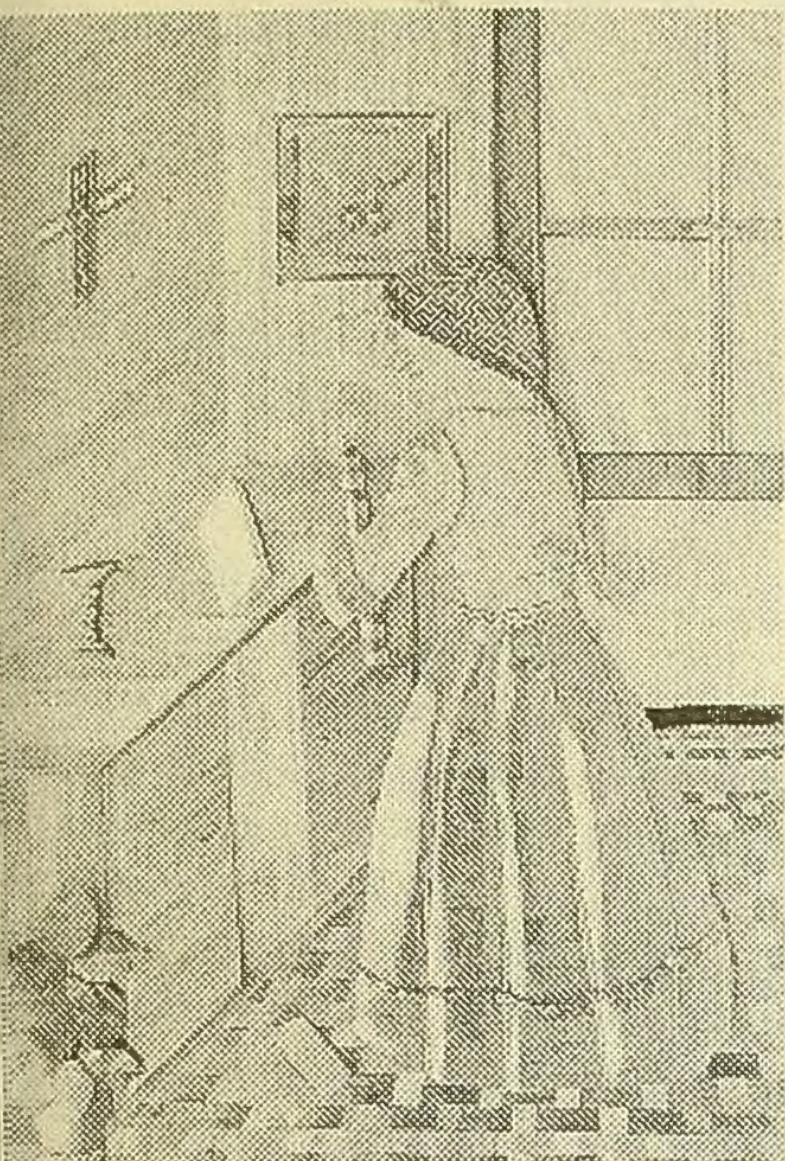
A što je s mladima u Subotici?

R. K.: O mladim ljudima u Subotici mogu pričati sa dve tačke gledišta – i da ih kritikujem, ali i da ih pohvalim. Žao mi je što se mladi Subotičani ne bave problemima koji ih muče, žao mi je što se malo njih društveno angažuje i što ne znaju da se organizuju u borbi za svoja osnovna prava. Zvuči katastrofalno, ali je istinito, da mi nemamo Dom omladine koji nam je oduzet početkom devedesetih godina. To je institucija koju sad ima svako veće selo. Dom Omladine bi nam služio kako bismo artikulirali svoje viđenje i pogled na sadašnjost. Istovremeno bi mladi ljudi mogli organizovano da se bore za promene, ali i da besplatno gledaju filmove i predstave, priređuju koncerte i izložbe. U odnosu na omladinu iz Tuzle, svesnu i organizovanu, subotička je pasivna i uspavana. Ova kritika može da im služi kao apel da se moraju pokrenuti sa mrtve tačke i da se izbore za svoje lepše sutra.

Tomislav Žigmanov

Izložba slika u slami

Ovih dana u knjižari „Napredak“ (kod Mirka) otvorena je prodajna izložba slika izrađena u tehnici slame. Ove za oko i dušu umjetničke eksponate izradile su vrijedne ruke članice LUSA (likovno udruženje slamarki amatera Subotice).

Prodajna izložba slika upriličena je povodom Dana žena.

Subotica to zaslužuje

Odlukom Izvršnog odbora SO Subotice, u dogovoru sa „Napredkom“ i književnom zadnicom knjižara (kod Mirka) uskoro će dobiti novi-stari sjaj. Police će se „osvježiti“ knjigama, a novi kulturni prostor grada koji dobro pamte starija i srednje generacije ljubitelja knjige vraća na svoje mjesto.

Pored prodaje knjiga knjižarari će se održavati i razne promocije.

Po svemu sudeći knjižara će nositi (dobiti) ime Danila Kiša. I Kiš i Subotica to zaslužuju.

MARGINALIAE ZABATKIENSES

EH, TA MAGISTRA VITAE...

Svi smo mi neko vreme bili učenici, ponešto smo valjda i naučili. U mladim danima, dok sam žuljao školske klupe, neke sam predmete, poput svih učenika, voleo, druge sam samo otaljivao... Matematiku sam znao, jezici su me privlačili, a istorija me fascinirala. Naravno, nisu me fascinirale beskraje, do besmisla dovedene kolone datuma i događaja, kako su je shvatali tvorci naših školskih programa.

Istorija me fascinirala od momenta kada sam počeo da shvatam da se stvari nisu uvek baš tako odigravale kako je to pisalo u knjigama. Prvo se dogodilo da se priče starijih, ljudi rođenih pred kraj prošlog veka, koji su proživeli oba svetska rata i sve političke mene na ovim prostorima, nisu uvek poklapale sa zvaničnim viđenjem istih događaja, oličenim u udžbenicima istorije. A tek kada mi je u ruke dopala knjiga iz koje su učili moji vršnjaci u susedstvu, iza granice...

Završni udarac stigao je početkom sedamdesetih godina, kada sam shvatio da moj drugar Litvanac i ja ne govorimo o istom. Drugom svetskom ratu. Stvar smo proključali kada nije razumeo neki vic u kom se pominjao maršal Montgomery, a kasnije se pokazalo da pojma nema o nekakvoj zajedničkoj borbi saveznika. Nije on bio loš učenik, ali u tadašnjim sovjetskim školama taj je svetski rat bio predstavljen samo kao serija sjajnih pobeda junake Crvene armije.

Ta me zgoda učvrstila u uverenju da ni istorija, kao ni istina, nikada nije konačna. Kao što ima beskonačno mnogo istina, tako izgleda ima i beskonačno mnogo istorija, zavisi samo ko i odakle gleda na izvestan događaj. Dobar istoričar ne pripada nijednom vremenu i nijednoj zemlji i, mada voli svoju zemlju, nikada joj ne laska. Otprilike ovako je Fenelon (1.) definisao zadatak istoričara, ali se čini da je savršenstvo koje je on tražio od njih verovatno nedostižno. Kao i svako drugo savršenstvo, uostalom.

Anybody can make history. Only a great man can write it, napisao je Oscar Wilde u svojim „Aforizmima“. Svako može graditi istoriju. Samo veliki čovek je može pisati. Proizvodnja istorije je u ovom delu sveta nešto poput porodične manufakture: svako se pomalo bavi tom delatnošću. I to prilično uspešno, pa je hiperprodukcija zatrpala tržište količinama istorije koje nismo sposobni da konzumiramo. Ono čega ima u izobilju mora biti i jeftino, ergo je svima dostupno. Wildeov veliki čovek je suviše, svi smo sposobni pisati istoriju, pa nije nikakvo čudo da ona uvek od nas i počinje. Što naravno nije tačno, ali ko mari za to?

Drago mi je što je u prošlom broju „Žiga“ odnekud izronila fotografija sa plakatom iz tridesetih godina. Tek da se vidi da su tagmu Hrvat-Bunjevac nisu izmislili ni Broz, još manje Kasza. Nije našo autorsko delo ni nekada toliko poštovano bratstvo i jedinstvo. Egység, egyetértés, testvériség magyar, szláv és román között! Jedinstvo, razumevanje i bratstvo među Madarima, Slovenima i Rumunima! Redosled možda i nije isti, ali suština nedvojbeno jeste. Ove je reči u izgnanstvu u Torinu 1861. godine napisao Kossuth Lajos, u tekstu u kome je skicirao principe na kojima bi trebala počivati konfederacija dunavskih zemalja.

Treba, zaista, videti kako je Kossuth zamislio zajednički život naroda na prostoru od Karpatata do Dunava i od Crnog do Jadranskog mora. Pa videti koliko je od toga ugrađeno u temelje Evropske zajednice. I koliko toga nema u našim propisima, koji su, kao što je poznato, gotovo savršeni, u najmanju ruku nadmašuju evropske proseke.

Istorija, ma koliko to nekome bilo žao, nikada ne počinje od nas. Za istoriju se kaže i da je Magistra vitae, učiteljica života, ali se čini da smo u toj školi bili prilično slabi đaci. Ako je za utehu, veći deo sveta deli magareću klupu sa nama.

Dorđe Dragojlović

(1.) Fenelon, Francois de Salignac de la Mothe, 1651 - 1715, francuski pisac i teolog

...preko nas u Suboticu - budite sa nama!

Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu! ✓

Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži

Kompletna ponuda internet servisa ✓

Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i Vi ✓

Kurs traje 16 časova

Sve **INFORMACIJE** možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru

✉ **BRAĆE JUGOVIĆA 5**

Radno vreme: **9 - 19 sati**

☎ **555-765**

E-mail: **admin@tippnet.co.yu**

Home Page: **www.tippnet.co.yu**

Zajuttrak

Usuo je kavu
 U šalicu
 Usuo je mlijeko
 U šalicu kave
 Usuo je šećer
 U kavu sa mlijekom
 Sa žlicom malom
 Miješao je
 Popio je kavu sa mlijekom
 Šalicu je odložio
 Riječ mi nije rekao
 Nato je zapalio
 Cigaretu
 Pravio je kružiče
 Od njezina dima
 Otepaop pepeo
 Po pepeoniku
 Riječ mi nije rekao
 Niti me pogledao
 Onda je ustao
 Onda je stavio
 Šešir na glavu
 Kabanicu kišnu obukao
 Jer kiša je padala
 I nato je otišao
 Po tom pljusku kiše
 Bez ijedne riječi
 Bez pogleda jednog
 A ja, ja sam spustila
 Na dlanove glavu
 Pa sam zaplakala.

Jacques Prevert

Obitelj na okupu

Pored majke i oca, i šestoro je djece tu. Danas rijetka pojava. Majka, krajnje lijevo sjedi, doima se nenametljivo zadovoljnom. Otac, s prepoznatljivim brkovima i šešikom, u desnom kutu plijeni ponosnim držanjem. A djeca k'o djeca. Svatko svojim izrazom lica svjedoči čudo vlastitog doživljaja svijeta u koji se ulazi.

Krležijana

Mozak

Mozak (ljudski) nije jedan i nije jedini i nije u jednom jedinom vremenu i prostoru. Ljudskih mozgova pljušti kiša po svim zemaljskim cestama, kojima se kreću točkovi ratova. Milijarde ljudskih mozgova blistaju u prostoru i u vremenu naše male planete (i s njom u beskrajnim krugovima prosora i vremena), kao kapljice u vodenom ogledalu, pod tihom lepezom povjetarca u predvečrje.

Miroslav Krleža, 1942.

James Joyce

Ulysses (5.)

– Ne može ih obući – reče Buck Mulligan svom odrazu u ogledalu. –

Etiketa je etiketa. Majku će ubiti, ali ne može nositi sive hlače.

Pažljivo zaklopi britvu i mekim vršcima prstiju mazno opipa glatku kožu.

Stephen skrene pogled s mora na dežmekasto lice živih očiju, plavih poput dima.

– Onaj momak, s kojim sam sinoć bio u Shipu – reče Buck Mulligan – veli da imaš paralizu. On je s Conollyjem Normanom u Šenut-gradu. Sveopća paraliza ludaka.

Mahao je ogledalom u polukrugu po zraku, kao da želi da ove riječi poput munjine ubacuje u sunčanu svjetlost, koja se sada prosipala po moru. Smijale mu se namreškane izbrijane usnice, smijali mu se vršci bijelo blistavih zuba, od smijeha mu se treslo cijelo njegovo snažno tijelo.

– De, pogledaj se, strašni barde – reče.

Stephen se naže naprijed te stade piljiti, nakostriježene kose, u ogledalo, koje mu se pružalo, a bilo prošarano krivudavom naprslinom. Kako me on i drugi vide. ko je izabrao ovo lice za mene? Ova ušljiva pasja crkotina. I ona me to itso pita.

– To sam gepio iz sobe naše škiljavice – reče Buck Mulligan. – Tetka vazda uzima ružne služavke zbog Malachija. Ne uvedi ga u napas. A zove se Ursula.

Ponovo se nasmija i mahnu ogledalom ispred Stephenovih ispitujućih očiju.

– Bijes Kalibanov, koji ne vidje svog lica u ogledalu – reče. – Da Wilde još živi, pa da te vidi.

Stephen ustuknu, pokaza na ogledalo te će gorko. – To je simbol irske umjetnosti. Naprslo ogledalo služavke.

(nastavit će se)

Obiteljski kutak

Najvažniji nos?

Ako Vam je zbog hunjavice začepljen nos, vjerojatno nećete imati dobar apetit, jer ne osjećamo li miris hrane, tada nam ona gubi i okus.

Osjetilo okusa smješteno na jeziku može registrirati samo četiri okusa: slatko, kiselo, slano i gorko. Za te okuse zadužene su određene papile. No niti najveći gurmani pri ocjenjivanju dobrog jela ne mogu se isključivo osloniti na svoj jezik. Naime, ono što je ukusno, izabrat će – nos. Tako oko 90% ovih čulnih percepcija pri jelu dobivamo mirisom. To se lako može provjeriti jednostavnim testom. Ako jabuke i luk odvojeno izribamo u smjesu jednake gustoće, nećemo ih moći razlikovati zatvorenog nosa.

Miris je naše najrazvijenije čulo i može razlikovati

neograničen broj tvari u minimalnim nijansama. U

okusu jela sudjeluje osim toga i čulo opipa hrane u ustima. Živčane stanice u sluznici tzv. receptorima pritiska doprinose dobrom okusu, jer i oblik namirnice određuje njezin okus. Tako će tjestenina napravljena od iste smjese, ali drugačijeg oblika, imati potpuno različit okus. Zato neki vole špagete, a neki pužiče.

Mila

RAZLIKE
 IZMEĐU
 VINA I ŽENA

9. VINO I U PAKLU IMA OKUS RAJA.

10. ŽENA I U RAJU IMA OKUS PAKLA.

SUBOTICA KAO PRIVREDNI CENTAR

Šume Gradska je opština zasadila do sada 7.500 katastarskih jutara šuma, te ovaj način povezala pesak vejavac u severnom delu teritorije. Šuma je etežnim delom bagremova, u manjoj meri hrastova i bukova.

Po podacima Trgovačko-industrijske i Zanatske komore u Novom Sadu (Privreda Vojvodine u 1926. tabela III) stanje je domaće stoke u Subotici, prema popisu 1926.:

13.376 goveda	63.359 svinja
118 bivola	20.366 ovaca
15.168 konja	276 koza
118 mazga i mula	181.620 pernate živine
47 magaraca	1.689 košnica

Stočarstvo je u Subotici razvijeno, ali još uvek ne do one visine kako bi to bilo moguće uz postojeće povoljne prilike.

Govedarstvo je u napretku. Gaji se simentalska pasmina. Konjarstvo isto tako napreduje, a gaje se osobito engleski punokrvni i polukrvni konji. Poznata je privatna ergela Julije Leibaha.

Svinjarstvo se osobito razvija i napreduje. Gaje se svinje mangolice, koje su podobne za nagomilavanje masti. U poslednje vreme počelo se mešati mangolicu sa engleskim rasama, te se pokazuju odlični rezultati, jer se kraj masti dobiva i prvoklasno meso.

Zivinarstvo je u nazadovanju. Ribarstvo u jezerima je u napretku, a gaji se poglavito šaran. Navedeni podaci pokazuju da u Subotici postoje svi prirodni i ekonomski preduslovi za brz razvitak agrarne industrije, a zatim i trgovine i zanatstva, pa zato se mora očekivati u najskorije vreme u ovim smerovima napredak.

(nastavit će se)

Dodir čarolije...

Preobraćanje

TV NS plus, ovih dana. Emisija o kulturi, razgovor o jeziku. I o Vuku: kako je upropastio srpski jezik tako što ga je poseljačio. Tezu zastupa izvesni publicista g. Samardžić, mladi čovek.

Između ostalog, kaže i ovo: „Kada su Hrvati za vreme Ilirskog pokreta uzeli od Srba književni jezik (ijekavicu) to su uradili zato da bi, kad se izjednače u jeziku, Srbe lakše preveli u – katoličanstvo“.

Ako sam dobro razumeo ovaj „prosede“, stvar bi, primenjena na neka druga dva slična naroda, izgledala ovako. Uzmimo za primer Ruse i Poljake. Prema gornjem modelu, Rusi bi od Poljaka trebalo da uzmu njihov jezik, pa bi tako, sve govoreći poljski, Poljake bez po muke mogli da preobrate u – pravoslavce. Isti model, razume se, važi i obrnuto. Poljaci samo treba da od Rusa uzmu njihov jezik, i tada ih – dok si dlanom o dlan – lako mogu prevesti u katolike!

Šta je tu neobično? Ništa! Pomenuti g. Samardžić samo je na drugi način izrekao odavno poznatu mudrost: Čutanje je zlato!

To jest: ako ništa ne govoriš, ako ništa ne pišeš – niko neće ni znati šta si?

U stvari, ti dobro znaš ko si, ali nisi lud da im kažeš...

Paranoja? Naravno! Jer – nekog reda i smisla uvek mora biti...

Kiko

Savjet iz karmića

Za vrime ove korizme sidim u karmiću, i pitam se što je pametnije u ovom društvu – biti promukao ili podmukao? Pitam se a esapim. Možeš biti promuknuto podmukao ili podmuknuto promukao. Recepta nema. I tako eto još uvek jesapim čekam da korizma prođe. Ali kako sve de u ovom promuknuto podmukdom društvu, korizma će potrajati, potrajati...

Zašto **CVIJEĆE IMA MIRIS ?**

CVIJET MIRIŠE KAD SE STANOVITA ETERNA ULJA NALAZE U LATICAMA CVIJETA.

OVA ULJA PRIZVODI BILJKA PRILIKOM RAZVOJA. ETERNA SU ULJA VRLO SLOŽENA. POD IZVJESNIM SE UVJETIMA RAZLAŽU I OBRAZUJU ETERIČNA ULJA, KOJA LAKO ISPARAVAJU. KAD SE TO DESI, UDIŠEMO MIRIS OVIH ULJA. POSEBAN MIRIS NEKOG CVIJETA ZAVISI OD KEMIJSKIH SASTOJAKA ETERIČNOG ULJA, A RAZNE KOMBINACIJE DAJU RAZLIČITE MIRISE.

Rušenje

Tužno!
Danima već tražim što srušiti.

Jer gdje se god okrenem jedna konstatacija: srušeno je već sve. Zdravstvo, prosvjeta, gospodarstvo, pravosuđe... Možda je jedino rješenje i šansa umirovljenike urušiti u Vladu. Ali ne u onu Vladu, već u ovu drugu Vladu koja umirovljenicima iliti penzionerima daje doživotnu šansu da dožive sto dvadeset.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. OKRUGLI HLEB PODELITI SA TRI REZA NA 8 DELOVA!
2. VOZ DUŽINE 300 M IDE BRZINOM OD 45 KM NA SAT. ZA KOJE VREME ĆE PREĆI MOST DUG 450 M?

REŠENJA IZ PROŠLOG BROJA:
1. 101 - 10 NA KVADRAT = 1
2. SA DRUGE NA PRVU, SA PRVE NA DRUGU, SA TREĆE NA DRUGU.

Četvrt milenija subotičke gimnazije (XIII.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

U ovo se vrijeme ponovno potegao stari spor između gradskih otaca, koji se manifestirao u tome da su se i članovi školskog savjeta međusobno podijelili u odnosu na karakter i značaj gimnazije. Nakon što je na sastanku 19. prosinca 1899. godine većina bila za to da školi ne treba u naziv dodavati odrednicu „katolička“, nezadovoljni dio školskog savjeta i jedna grupa gradske inteligencije povelala je vrlo ozbiljnu kampanju u cilju postizanja svojih zahtjeva u školskom savjetu. Bila je to grupa gradskih intelektualaca na čijem čelu je bio dr. Josip Antunović. Ova je grupa pozivala stanovništvo Subotice da svojim potpisima potvrde svoje opredjeljenje za naziv „katolička gimnazija“. Tom je prilikom prikupljeno nešto više od 15000 potpisa, čime je izvršen definitivni pritisak na javno mnijenje i gradsku upravu. Osim toga, ova je grupa intervenirala i kod kaločkog nadbiskupa i kod provincijala franjevačkog reda, da bi konačno intervenirala i kod ministra prosvjete. Tako je Gradski magistrat bio prinuđen da od 1901. godine donese odluku po kojoj se gimnazija zove „Gradska katolička mađarska velika gimnazija“. Ova grupa gubi na svom političkom značaju 1905. godine a naziv gimnazije od te godine pa do kraja prvog svjetskog rata ostao je „Subotička gradska mađarska velika gimnazija“.⁸¹

Školske 1900/1901. godine bivši đak ove gimnazije, dr. Vince Zomborčević, liječnik, prvi Subotičanin doktor medicinskih znanosti i bibliofil, poklonio je gimnaziji svoju privatnu

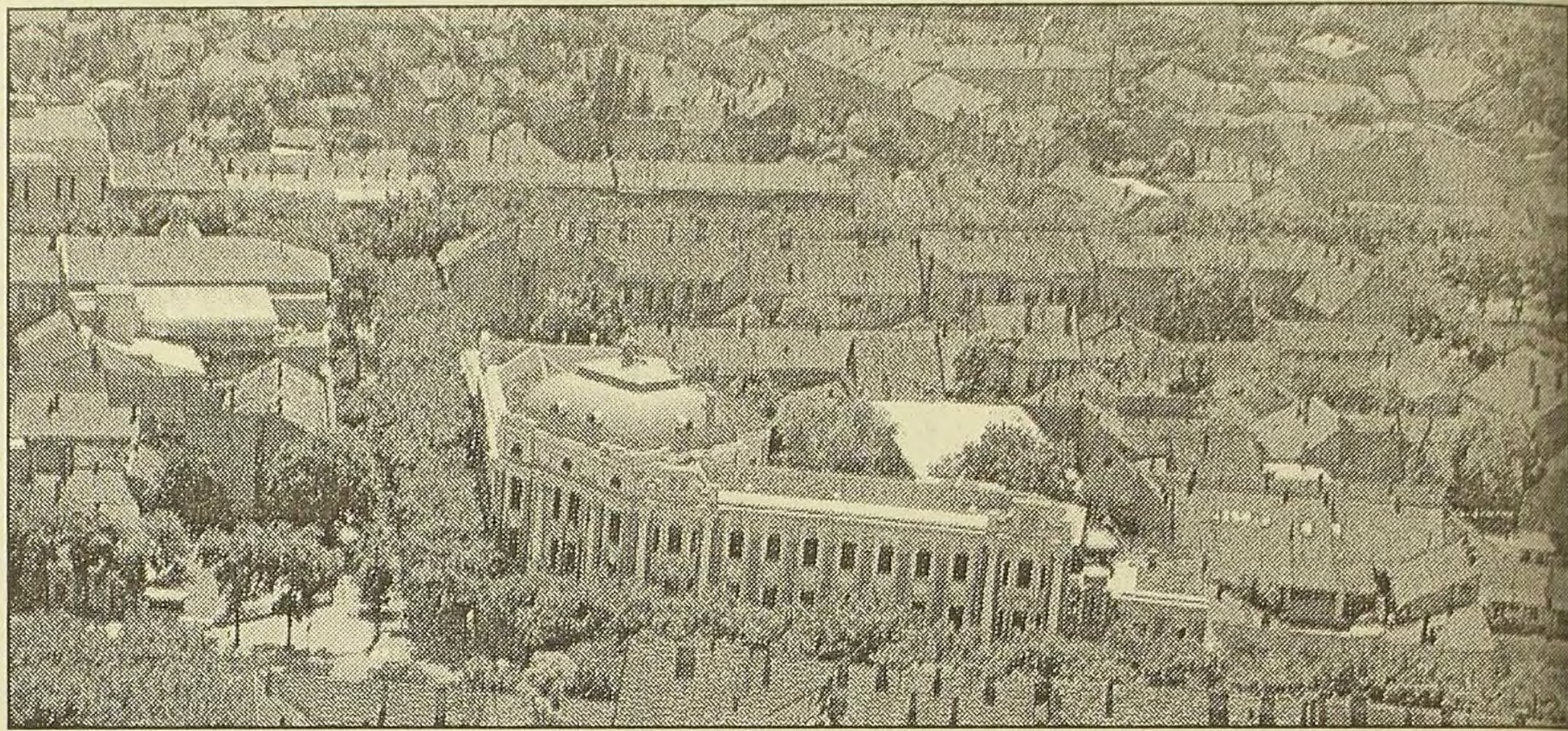
knjižnicu s oko 2.000 djela na latinskom, starogrčkom, mađarskom, njemačkom i francuskom jeziku.⁸²

Posljednjih decenija prošlog stoljeća započeta je i praksa da se gimnazijski profesori na ljetnjem raspustu šalju na seminare daljeg stručnog usavršavanja u različite gradove diljem Monarhije. Školske 1900/1901.

ukupno 600, koliko ih se ovih godina nalazilo u gimnaziji. Osim toga, iste školske godine donijete su i sljedeće odredbe: u prvi razred se više neće primati učenici stariji od 13 godina, a isti se razred ne može ponoviti više od dva puta, jer to povlači za sobom isključenje iz gimnazije i gubitak prava na dalje školovanje. Također se ovim odredbama

gimnazija je bila domaćin seminara za profesore likovnog odgoja i prirodnih znanosti, a kao posebna tema seminara bila je problematika borbe protiv pojave alkoholizma među učenicima gimnazije i među omladinom napose.⁸³

Naglim razvojem subotičke privrede a samim tim i trgovine, početkom XX. stoljeća, pojavila

godine subotička gimnazija bila je domaćin seminara za profesore povijesti i mađarskog jezika, a održan je tom prilikom i kratak kurs za odgoj i obrazovanje djece koja imaju poremećaje u govoru.

Na prijelazu u dvadeseto stoljeće uvedeno je u gimnaziju i nekoliko fakultativnih predmeta, kao što su: francuski jezik, umjetničko crtanje i brzo pisanje (stenografija).

U publikacijama koje su izlazile u Subotici na prekretnici stoljeća, a koje su pretežno pokretali gimnazijski profesori, obrađivane su različite aktualne teme iz područja pedagogije i razvojne psihologije.

Školske 1902/1903. godine osnovan je još jedan novi fond za stipendiranje siromašne djece. Te je godine stipendiju u gimnaziji primalo 39 učenika od

učenicima pružila mogućnost da umjesto starogrčkog jezika biraju neki drugi predmet, kao starogrčku ili rimsku književnost, ali naravno na nastavnom jeziku.

Velika je pažnja posvećivana razvoju tjelesnog odgoja. Svake se godine organiziralo međugimnazijsko natjecanje iz atletike i to u sljedećim disciplinama: trčanje na 60, 80 i 100 metara, penjanje na šipku visoku 6 metara, skok u vis i gimnastika, a u ekipnom natjecanju: povlačenje konopa, skok u vis i vježbe na spravama.

Od školske 1903/1904. godine ustanovljena je institucija školskog liječnika u gimnaziji. Tu je službu počeo obavljati dr. Jenő Révfy, koji je svake godine podnosio upravi škole izvještaj o zdravstvenom stanju učenika. Iste školske godine subotička

se ozbiljna potreba za školovanjem kadrova u oblasti trgovine i gospodarstva. Stoga je Gradski magistrat otvorio u Subotici 1907. godine Trgovačku školu, čiji je prvi direktor i profesor bio dotadašnji profesor subotičke gimnazije, književnik Gusztáv Toncs.⁸⁴

Pod rukovodstvom strogog direktora Árpáda Kosztolányija (oca poznatog i slavnog mađarskog književnika Dezsőa Kosztolányija) subotička gimnazija je dočekala dane prvog svjetskog rata. Ipak, strahote rata u Subotici se nisu jače osjetile. Gimnazija je nastavila s radom u zgradi subotičke gradanske škole, dok je zgrada gimnazije u godinama rata pretvorena u vojnu bolnicu Austro-ugarske vojske.

(nastavit će se)

81 - Cijeli niz zapisnika Magistrata posvećen je ovoj problematici, osim toga u Istorijskom arhivu još uvijek postoje čitavi svežnjevi papira s potpisima kojima se tražila spomenuta promjena imena gimnazije; navedeno u izvorima pod brojem 7.

82 - Izvještaj za školsku 1900/01. godinu, navedeno u izvorima pod brojem 75.

83 - Izvještaji za školske 1900/01, 1902/03, 1903/04, 1904/05. i 1905/06. godine, navedeno u izvorima pod brojevima 75, 76, 77, 78 i 79.

84 - Već spomenutim Zakonom o srednjim školama Kraljevine SHS, iz 1929. godine, ova škola postaje Trgovačka akademija, a 1950. godine dobija svoje sadašnje ime, Ekonomska škola. Podaci uzeti iz zapisnika Magistrata za 1907. godinu i iz arhiva Ekonomske srednje škole „Bosa Miličević“ u Subotici.

Tjelesni odgoj u prošlosti gimnazije (III.)

Gimnazisti na I. državnom prvenstvu srednjih škola

Za sportsku povijest gimnazije 26. i 27. svibanj značajni su datumi. Naime, tih su dana prije 97 godina (dakle, 1901.) gimnazisti trijumfirali na I. državnom prvenstvu srednjih škola u sportskoj gimnastici. Osvojili su prvo mjesto i time postali prvaci države – ondašnje Ugarske monarhije.

Prvenstvo je održano u Budimpešti u organizaciji i pod pokroviteljstvom Ministarstva vjera i prosvjete uz sudjelovanje 83 srednjoškolske reprezentacije. Subotički gimnazisti, sudjelovani na ovom natjecanju shvatili su veoma ozbiljno. Pripreme su obavljene disciplinirano pod rukovodstvom kuskog pedagoga i vrsnog sportskog trenera Nikole Matkovića.

Kako se približavao dan natjecanja, nestrpljenje i nervoza se sve više ispoljavala među reprezentativcima gimnazije. Vrijeme iščekivanja se oteglilo u beskonačnost.

Osvanuo je i taj toliko željeni dan ne samo za natjecatelje, nego i za cijelu gimnaziju. Polazak!... Putovalo se brzim vlakom Zemun – Budimpešta prvo klasom u vagonima s drvenim klupama. Gimnazijsku ekspediciju sačinjavali su: 35 natjecatelja, vođa puta i trener Nikola Matković, kao i dva profesora pratioca.

Nakon četverosatnog putovanja, veseli žagor nekada glas konduktera: Budapest! Vlak lagano stajao na Istočni kolodvor, nestrpljenje i znatiželja je bilo prisutnija. Za mnoge je ovo prvo putovanje u glavni grad Austro-Ugarske, a za sve poseban doživljaj. Milijunska gužva, europskih manira, okupana svibanjskim vjetrovom i okićena cvijećem dočekala je goste srčanim dobrodošlicom.

Prvi dan natjecanja započeo je svečanim mišljenjem svih sudionika, noseći na čelu kolone veliki transparent na kojemu je bilo ispisano: „Mons sena in corpore sano“ (drav duh u zdravom tijelu). Tako – u veličanstvenom ambijentu uz nazočnost nadvojvode Josipa i nadvojvotkinje Klotild, kao i ministra vjera i prosvjete Gyule Wlassitsa, počelo je I. državno prvenstvo srednjoškolsko natjecanje u sportskoj gimnastici. Najistaknutiji moment ovog natjecanja svakako je bila borba koja je vođena za prelazni trofej ministra vjera i prosvjete koji je za ovu priliku prvi

puta bio ustanovljen, a kojega su u konkurenciji 83 reprezentacije u viteškoj borbi osvojili subotički gimnazisti i pobjedonosno donijeli kući na petogodišnje čuvanje – do slijedećeg prvenstva 1906.

Natjecateljska disciplina za prelazni trofej bila je kombiniranog sastava: skok u vis s bacanjem kugle. Momčadi su nastupale u sastavu od 10 članova i svaki je član prvo skakao u vis (uz mogućnost jednog popravnog skoka) da bi poslije bacao prvo desnom, pa lijevom rukom kuglu tešku 7 1/4 kg. Rezultati su zbrajani i izraženi u cm. Krajnji rezultat: subotički gimnazisti prvi s rezultatom 10.240 cm.

Koliko je izvojevana pobjeda bila sjajna i veličanstvena to, ilustracije radi, pokazuje redoslijed prvih sedam plasiranih momčadi: 1. Subotička gimnazija 10.240 cm., 2. Evangelistička gimnazija iz Debrecena 9.740 cm., 3. Gimnazija Szarvasa 9.702 cm., 4. Državna učiteljska škola iz Znióváralye 9.650 cm., 5. Državna učiteljska škola iz Baje 9.594 cm., 6. Državna gimnazija iz Eperjesa 9.412 cm., 7. Somborska gimnazija 9.321 cm...

Na svečanom ceremonijalu proglašenja pobjednika, nakon nadahnutog govora i čestitke pobjednicima ministra vjera i prosvjete Gyule Wlassitsa, darovatelja prelaznog pobjedničkog trofeja, nadvojvotkinji Klotild pripala je čast uručiti ovaj trofej pobjedničkoj momčadi subotičke gimnazije.

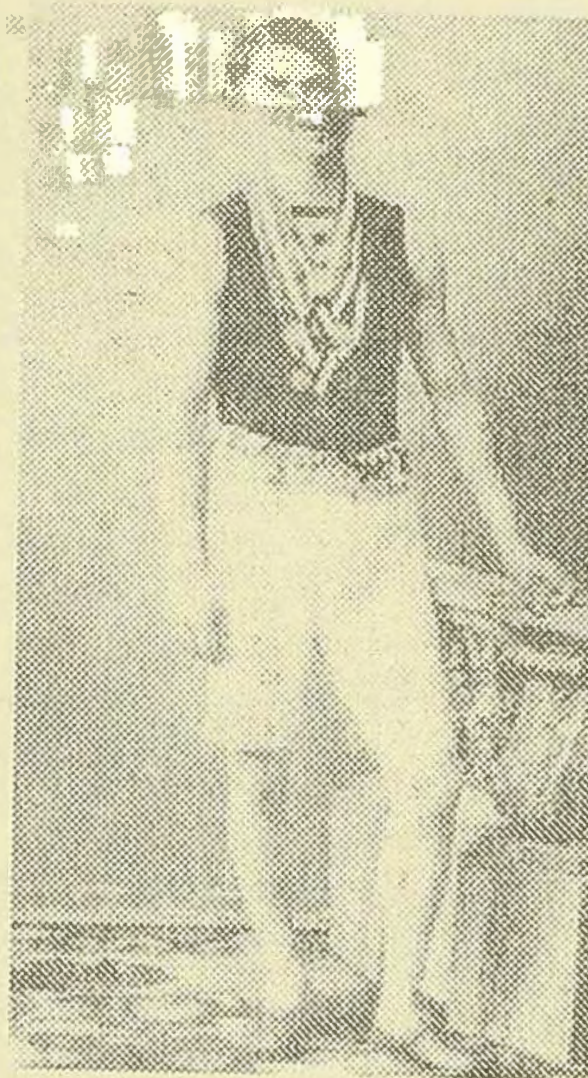
U okviru ove natjecateljske discipline od pojedinaca najbolji rezultat u bacanju kugle postigao je član subotičke ekipe András Kozla bacivši kuglu tešku 7 1/4 kg. prvo desnom (1.174 cm.), pa lijevom rukom (978 cm.) postigavši krajnji rezultat 1.076 cm.

Svim članovima pobjedničke momčadi uručene su velike srebrne kolajne, a András Kozla za osvojeno prvo mjesto u bacanju kugle posebno je nagrađen velikom srebrnom kolajnom i vrijednom knjigom.

Prvi natjecateljski dan završen je u znaku Subotičana: drugoga dana na programu su bila tzv. „masovna natjecanja“, ali o tome u narednom broju.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

KOZLA ANDRÁS
Najuspješniji
reprezentant
gimnazije

Kulturna razglednica Subotice

VESTIBIL GRADSKE KUĆE

Vestibilu Gradske kuće priređena je izložba slika i skulptura umjetnika koji su prošle godine sudjelovali u radu III. međunarodne kolonije „Čelarevo '97“. Radove je izložilo 20 slikara. Izložbu je priredio kret gorana Srbije i Subotice.

GRADSKA KNJIŽNICA

Čitaonici Gradske knjižnice predstavljen časopis „Rukovet“, koji je posvećen povijesti Roma u Subotici, te njihovom životu. Na predstavljanju su sudjelovali urednici i autori napisa u ovom broju časopisa. Glavni organizator ovog projekta je Stevan Nikolić, predsjednik društva Roma Subotice, a nastupili su i glazbeni ansamblji Miklósa Lakatosa i Todora Čolića.

Čitaonici, 20. veljače, održan je koncert umika Muzičke škole gudačkog odsjeka.

Na koncertu su nastupili: Sanja Čušić, Péter Kiss, Gábor Kiss i Krisztina Tókalýi.

GALERIJA „LIKOVNI SUSRET“

U galeriji „Likovni susret“, povodom 40. obljetnice osnutka i rada Kulturno-prosvjetne zajednice Vojvodine, priređena je izložba slika likovnih umjetnika, dobitnika priznanja KPZ-a „Iskra kulture“. Na izložbi su predstavljene slike devetnaest likovnih stvaralaca nagrađenih od 1972. godine. Izložbu je otvorila Olivera Marinkov, tajnica KPZ Vojvodine, a bio je nazočan i dopredsjednik KPZ Vojvodine Jovan Soldatović. O radovima umjetnika govorili su Bela Duranci, povjesničar umjetnosti i Olga Šram, ravnateljica galerije.

VELIKA VIJEĆNICA GRADSKE KUĆE

U organizaciji SKC „Sveti Sava“, 20. veljače u Velikoj vijećnici Gradske kuće održana je predstava „Miloš Karadorde“. Ispovijedi dvojice gospodara napisao je Milovan Vitezović, a kazivali su glumci Danilo Lazović i Mihajlo Janketić. Staru srpsku muziku pjevali su članovi zbora „Mojsije Petrović“ iz Novog Sada.

GRADSKA KNJIŽNICA

U organizaciji „Muzičkog centra“ 23. veljače održan je koncert gitariste svjetskog

renomea Uroša Dojčinovskog iz Beograda. Ovaj muzičar je do sada imao preko 2.500 nastupa a snimio je više od 30 LP ploča. Na programu su bila djela kompozitora Tarrega, Apaivonogsa, Binačkog i gitariste Uroša Dojčinovića.

GRADSKI MUZEJ

U Gradskom muzeju 26. veljače otvorena je izložba „Nakit i zlatovez Kosova i Metohije“. Izloženo je 200 eksponata iz oblasti narodnog stvaralaštva. U postavci Mine Darmanović i Suzane Kulašić prištinskog muzeja prikazani su predmeti od srebra i narodna nošnja u zlatovezu.

CAFFE „ART“ I „GALLERY CINEMA“

U mini galeriji caffea „Art“ i „Galle cinema“ otvorena je izložba slika i grafika „Q“ i „aszloa Szalme“. Izložba grafika i slika crteža ovog poznatog subotičkog slikara nazvana je „U znak veljače“. Slikar je do sada imao više samostalnih i skupnih izložbi u Subotici i Mađarskoj. O izložbenim djelima govorio je Mile Tasić.

Ramiz Rashiti

Pelud (polen, cvjetni prah)

Pelud ili cvjetni prah predstavlja muške oplodne ćelije u cvatnica. Poslije nektara to je najvažnija pčelinja hrana, bez koje pčele ne mogu opstati. Pčele počnu skupljati pelud od ranog proljeća, pojavom prvih cvatova i čim postane moguće izletati iz košnica. Neke biljke nude pčelama samo pelud, ili samo nektar, a druge jedno i drugo. Pčele

skupljaju pelud i s biljaka koje se inače oprašuju vjetrom, kao što su leska, jova, topola, kukuruz, konoplja i dr. Pelud svake biljke razlikuje se od drugih vrsta po obliku, krupnoći: loptast, elipsoidan, trokutast, četvorokutast, itd. Po boji pelud može biti žut, narandžast, mrk crvenkast, plavičast, crn i dr. u najrazličitijim nijansama. Pelud svake biljne vrste ima specifičnu boju i po tome se može odrediti njegovo porijeklo. U biljaka koje se oprašuju vjetrom pelud je sitniji, suv, najčešće s glatkom površinom, dok je u biljaka koje oprašuju insekti, – krupniji težak, ljepljiv i s raznolikim izraslinama koje olakšavaju lijepljenje za tijelo insekata. Jedna pčela obično sakuplja pelud od jedne vrste bilja, ali ako njega nema u dovoljnoj količini, ona posjećuje i cvatove drugog rastinja.

Pelud sadrži bjelančevine, masti, šećere, mineralne materije, vitamine, fermente i dr. To je dakle, produkt s visokom hranjivom vrijednošću.

Pokušaji da se nađe zamjena za pelud iste hranjivosti bili su do sada bezuspješni. Surogati koji se preporučaju mogu biti korisni samo u određenom stupnju i samo povremena dopuna nedovoljne količine peludi. U nedostatku peludi prestaje svako odgajanje pčelinjeg legla, odnosno prestaje pčelinji život.

Pelud svojim hranjivim i ljekovitim svojstvima može mnogo koristiti čovjekovom organizmu. Uz pomoć peludi čovjekovo tijelo snabdijeva se „gorivom“ koje mu je neophodno – vitaminom B 12.

Ante Zomborčević

Aforizmi

- Dayton se, uglavnom, sprovodi: od vojne prelazi se na telefonsku mobilnost.
- Nekada se molećivo gledalo u agu. Sada se to čini prema Haagu.
- Lako je bilo Sizifu. Gura se samo jedan teret.
- Ako i izađemo na svjetsku pozornicu, bit ćemo samo naturščici.
- Ne paničimo! Imamo mi i socijalizmu pomoć.
- Streljaštvo nam je masovan i uspješan sport. Treniralo se, bre, mnogo preko snajperskog durbina.
- Tko te gleda s visine taj je – majmun.
- Današnji mladi imaju fantastičan horo(r)skop.
- Ako vidiš dvostruko: ili si pijanac ili genijalac.
- Tko rano rani – spreman je na ustanak.

Željko Skenderović

Numizmatik

Najstariji nađeni novac u Somboru

Najstariji novac nađen na teritoriju grada Sombora, potiče s lokaliteta salaša Gradina gdje se nalazi crkvića Sv. Anđela. Ovaj novac je van je oko 200-te godine prije Krista, u Grčkoj u gradu Dirahium, pokrajina Ilirija. Ovi srebrni novci teški su 3,5 g i nazivaju se viktoritusi. Na prednjoj strani novčića je krava koja doji tele, a na zadnjoj četvrtasta slika podijeljena na četiri dijela što stari numizmatičari nazivaju „vrtom kralja Alkiona“!

Isto kod Gradine salaša, kao i na uzvišici između židovskog groblja i pruge Subotica – Bogojevo, nađeni su maleni bakarni novčići. To su barbarski novci, koji su vjerojatno pripadali keltskim narodima. Na prednjoj strani bakarnih novčića Gradinskog nalaza vidi se lik konja, koji se udesno propinje, dok je na zadnjoj strani kralja Alkiona i oko njega napis „HA – TA“ (?). Težina mu je 3,05 g, a prečnik 14,5 mm.

Stipan Pekanović, Sombor

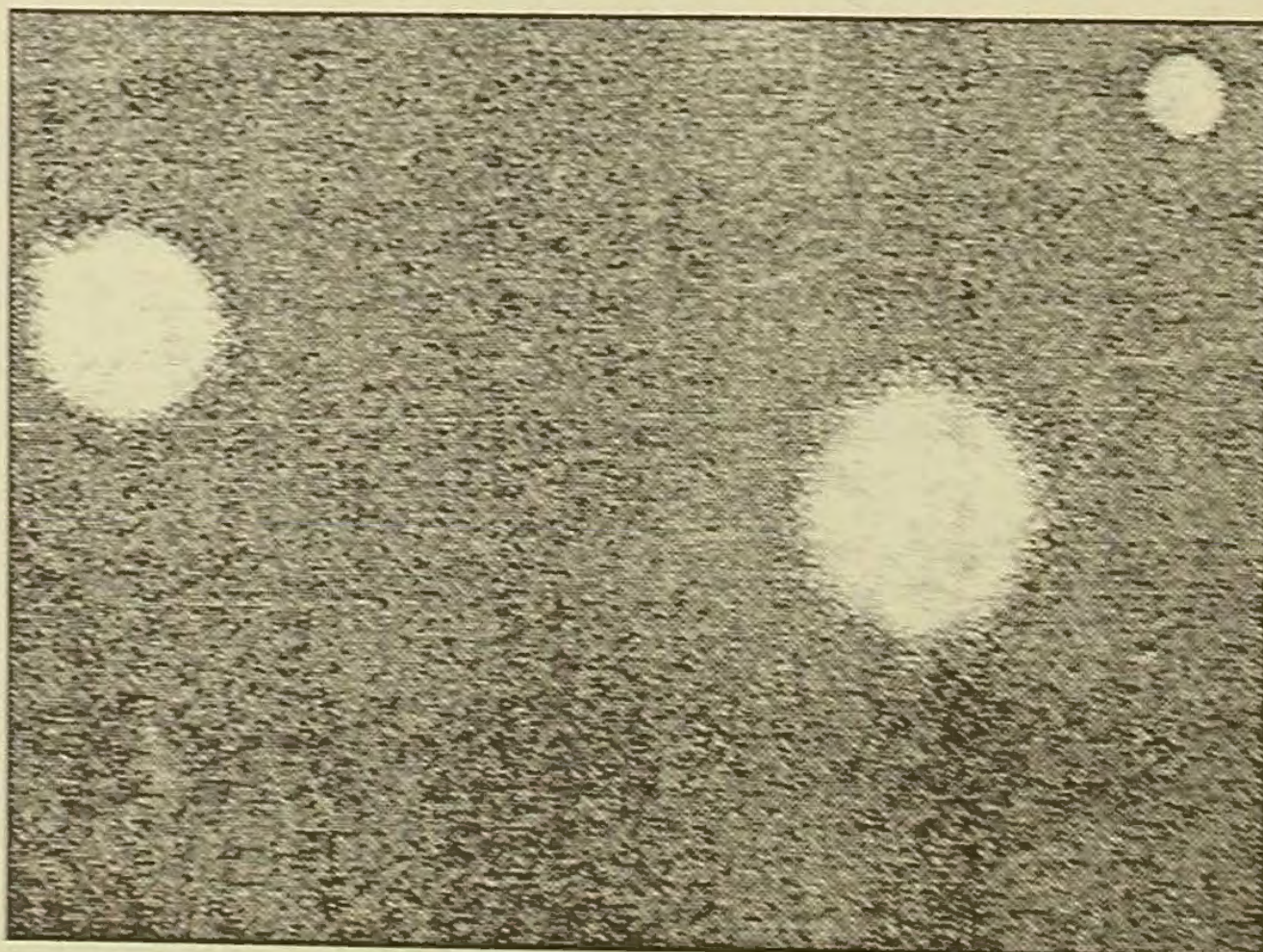
Astronomija

Svemir (X.)

Između naše Galaksije i magelanovih oblaka udaljenih 200.000 svetlosnih godina teče emisija vodika i helija. Doplerov efekat nam kazuje da se Galaksije i zvijezde što su dalje brže udaljuju jedno od drugih, brže od svjetlosti, pomak od plavog ka crvenom spectru. Naš Mliječni put sa lokalnom skupinom Galaksija trpi gravitacijsko dejstvo superjata zvijezda Virgo oko 10.000 članova i njena susjedna superjata putujući brzinom 700 km/sec ka sazviježđu Južnog križa, Perseusu i Hidra Centauru, gdje se najviše opaža južno klizanje i djelovanje golemog svemirskog objekta većim dijelom ispod horizonta. Citav Svemir zrači podjednako dio vremena na vodikovom valu odmah nakon njegovog rođenja; usko sateliti koji primaju ultravioletne zrake otkrili su spektralne linije deuterija u svemirskom prostoru, njegova nam gustina kazuje da je Svemir razmjerno mali iz čega zaključujemo da će se on širiti barem još 160 milijardi godina do velike Preše; kada će se opet početi skupljati, ili rasprsnuti u neki novi Svemir. Iskustvo nam kazuje da sve ima svoju konačnost. Veliki je Prasak počeo s beskrajno velikom gustinom i temperaturom tvari, iz

ničega ili gotovo ni iz čega, i počeo se širiti gustinom tvari od 1.000.000.000.000.000.000.000.000.000 većom od veličine 1.000.000.000.000 stupnjeva Celzija. Vjerojatno postoje beskonačne hijerarhije Svemira i možda je naša Crna rupa i sama kao i sjajan izvor rendgenskih zraka u konstelaciji Cygnusa na drugoj strani s bijelom rupom i s izlaskom u nama novi i nepoznati Svemir.

Svemir je u većoj meri homogen ali i nehomogen sa jatima, superjatima, prominensima i neidentifikovanim divovima koji čitava superjata skreću s njihovih putova. Možda će tamna materija u formi egzotičnih subatomskih čestica zbunjujućih osobina i naziva spasiti jednog dana cijelu stvar. Ili dokazane kozmičke strukture u svojoj najranijoj fazi razvijaju su primordijalnu tvar organizovale u odgovarajuće veličine meta – supergalaktičke tvorevine. Što više poznajemo Svemir on nam više zbunjuje i kazuje u njegovu gubavom ništaz neznano. To nam kazuju i ljudi a astronomi koji su stari koliko i sama astronomija.

Snimak Kvazara 3 C 273. Kvazari su najudaljenija tijela koje čovjek svojim teleskopima može opaziti

(kraj)

Lazar Francišković

Komšija (II.)

Komšije u ušorenim salašima

Moje sićanje je samo jedno od viđenja komšija u ušorenim salašima, a potiče iz đurđinskog Stantićevog šora (1.) koji je, nažalost, danas djeljiv samo u starim zemljovidnim kartama. Do prid II. svitski rat ovi i drugi salaši bili su u punom životnom sjaju: podjednako lipi u iznoj bilini, u zelenilu okupani, sunčanim sjajom il obasjani u ušućenoj svitlosti misečine, napose u vrime uštapa, s vedrim nebom i mnogim zvezda. Taj šor, ko i toliki drugi salaši, nestao je nerazumom poslietni vlastodržaca. S tim salašima nesto je zauvik i taki način života, a s tim i ondašnji način razmišljanja.

Stantićev šor se protezo nuz vijugav litnji put (2.) Bajmak (3.) – Đurđin (4.) – Nadvin (5.). Salaše su onovrimeno tako napravili da su ispram puta imali jedan dio ledine, a po di kome ona je udarala u litnji put. Drugi dio ledine njim je bio okrenit prema dolu, u koga su udarale mlje svakog od ti salaša. Većina nji je od dola bila udaljena 3-4 duži (6.), koliko koliko je dopušto vijugav do. Na staroj zemljovidnoj karti subičkog atara vidi se da je Stantićev šor bio jedinstven po velikom broju salaša koji su bili toliko blizu jedni drugima. Svi su bili Stantićevi počev od prvog Stipana – Gurde, nuz litnji put koji je dilio subatački od bajmačkog i pačirskog atara, pa sve do Kelemanove čaše, salaš Jose Stantića – Kelemana (7.). Ovaj šor je imo nekoliko prirodni pogodeti: važan litnji put koji je išo od doline uporedo s dolom; Bajmak, veliko selo, bio je blizo, takoreć u dohvatu ruke; salaši su imali hasnu od doline: od trske, sina i leda – koje je bio potrebit nikim salašima.

Od sveg je najvažnija bila kmetovina Bajmaka: u njem je crkva (8.), dosta nji su imali grobnice u groblju Paprenjače (9.), a najvažnije bajmačka hetija (10.) je bila na takom glasu ko i topolska il bačkotopolska (11.). Kad je trebalo bajmački nadničari su mogli ići za saticak vrimenta u većinu salaša tog šora. Trgovci, koje kaki majstiri, mlinovi, krupari ... su njim nudili da za vrlo kratko vrime mogu popraviti ili opravit sve šta njim je trebalo u kućama il kmetovima. Bajmački petrovački vašar (12.) vašar onovrimeno bio je zdravo jak (13.), na njeg su dolazili ljudi iz: Pačira, Moravice (14.), Madaraša, Tankuta, Đurđina i drugi svit iz okolice, pa čak i oni sa Babapuste (15.) i Lemeša (16.). Na tom vašaru se izmišo svit: Bunjevci, Madžari, Švabi, Srbi, Čivuti (17.) s raznim ponudama i potribama što njim je omogućilo da se od sobom mogu pravit dobre poslove.

U svakom salašu Stantićevog šora živilo je u prosiku 8-10 čeljadi, a dosta nji i više, pa je taj šor bio nalik na omanje razvučeno selo. U njem je od jutra do mraka veliku živost odavala buka: klepetanje kola (18.), pjevanje josaga, lajanje vašaka i još koješta, što se čuje u gustom naseljenosti. Živost je bila najbučnija u vrime prid namirivanje josaga, kad su

su šta se dešava u komšijskoj avliji i po potribi su došli u pomoć jedni drugima, a nepoznat se nije mogo uvući u salaš da ga kogod od komšija ne vidi. Kojekaki logoši (21.) i sitni lopovi su se klonili ušoreni salaša jel se do nji teško došunjat. Tako su komšije jedni drugima bili i kućepazitelji. Evo jednog od tušta primera: nekoliko komšiskih ovaca je paslo na ledini. Jedno šilježe (22.) se propelo da opase mlade grančice i zdračica. Slučajno mu je noga skliznula u rašlje i počelo se otimat. Vidio je to komšija i oma javio gazdi šta se desilo. Na vrime su mu iščupali nogu iz rašalja i tako ga spasli da otimanjem ne polomi nogu...

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

(12.) – petrovački vašar – bro je nediljom prid Petrov (blagdan Sv. Petar i Pavao – 29. lipnja)

(13.) – jak vašar – kad je velika ponuda i tražnja, s jakim prometom

(14.) – Moravica – Stara Moravica

(15.) – Babapusta – Aleksa Šantić

(16.) – Lemeš – Svetozar Miletić

(17.) – Čivutin – Židov, Jevrej

(18.) – klepetanja (kola) – zvuk koji u rdenju daju patasnička kola

(19.) – zapinjušen – neristovi iz dva čopora skloni su da odmne snagu ronda se nakostreše (podignu dlaku na vrhu vrata, iskrive vrat) i mlaćenjem vilica natraju pinjušku

(20.) – mašina – u ovom slučaju vršača garnitura: pogonska mašina (traktor, kladivo) i kasla (dreš), bodla i ako je bio vučeni elevator

(21.) – logoš – vojni bigunac u I. svitskom ratu, sakrivo se po velikim kućama (Kasnije su tako zvali skitnice međusalašama)

(22.) – šilježe – uzrast između jagnjeta i ovce (od 3,5-4 do 6-7 maseci)

(23.) – kmetovina – dio zemlje koji je bio pod kmetovim nadležnošću

(24.) – kmet – osoba koja je bila zadužena za upravljanje kmetovinom

(25.) – kmetovina – dio zemlje koji je bio pod kmetovim nadležnošću

(26.) – kmet – osoba koja je bila zadužena za upravljanje kmetovinom

(27.) – kmetovina – dio zemlje koji je bio pod kmetovim nadležnošću

(28.) – kmet – osoba koja je bila zadužena za upravljanje kmetovinom

(29.) – kmetovina – dio zemlje koji je bio pod kmetovim nadležnošću

svi tili da odjedared dobiju ist. Tu živost su čeljad ulipšavali pivanjem i zviždanjem sa sviju strana, jel je brez tog ondašnji život bio nezamisliv.

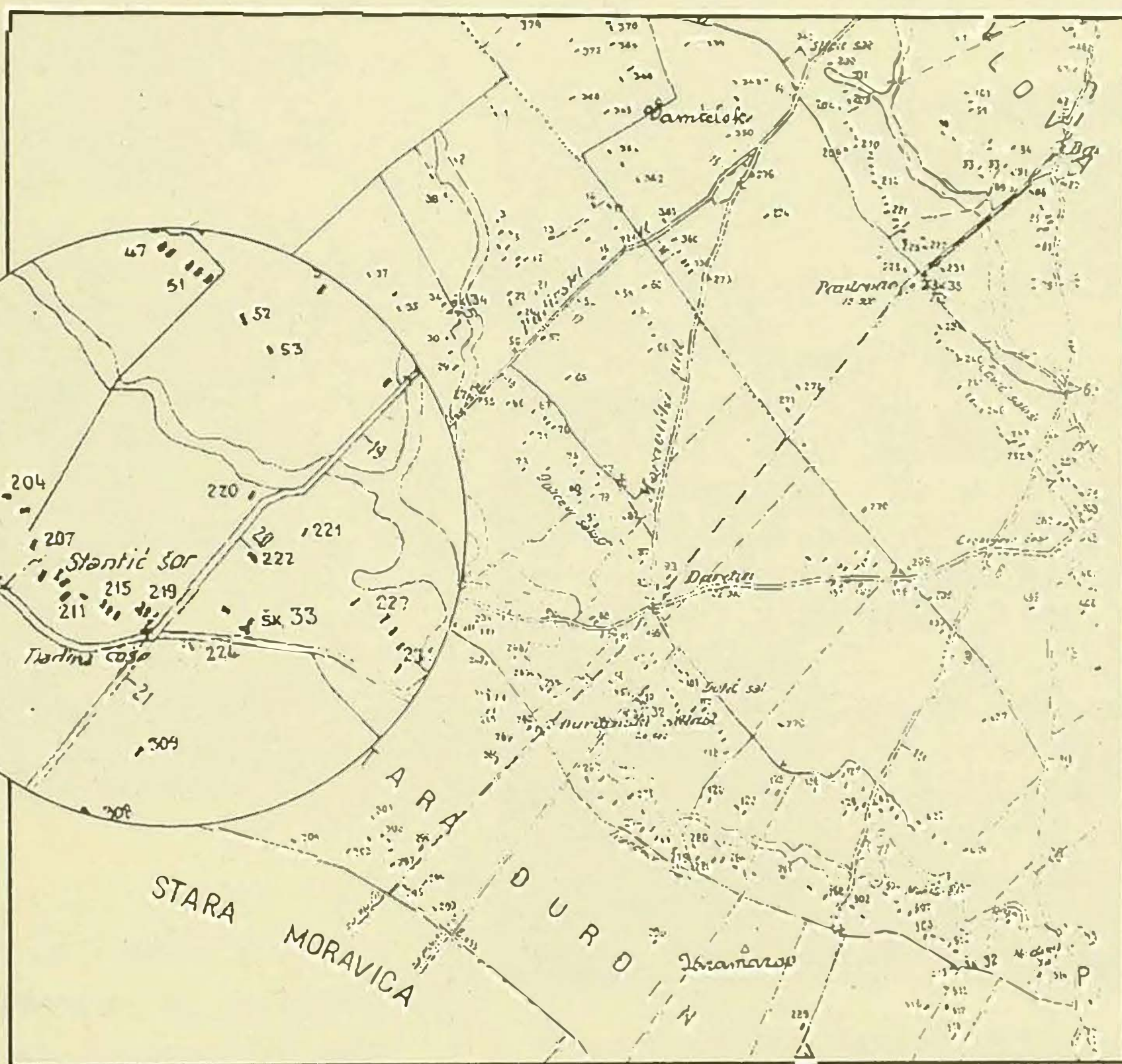
Ograda oko salaša

Ograda oko salaša je imala dvostruki značaj: odilila je posid, a što je najvažnije u ograđenoj ledini mogo je past josag i pilež brez da ga kogod čuva da ne izađe iz ledine i ne napravi štetu u usivu. Većinu ovako na gusto ušoreni salaša dilila je zajednička ograda, koja je u komšijanju imala posebnu važnost.

Salašarske ograde su bile niske, malo više od metera, baš toliko da josag ne mož prići u komšinsku ledinu. Ograde su onda pravili od više materijala. Najdugotrajnija i najbolja je bila od cipalja. Kroz nju se nije mogo provući ni pilež. Ciplje nisu morali kupovat, nji su ljudi napravili sami jel ko odranio dosta dračova tom je doteklo drva i za ciplje. Ovakva ograda je bila dugotrajna, nadživila je onog ko je napravio, a nuz to nije je trebalo održavat rad poznate dugovičnosti dračovog drveta. Ograde su još pravili od okrajaka dasaka polegnuto prikovanim med dračovim stupovima, a u novije vrime i od opletenog drota. Svim ogradama je zajedničko da su stupovi bili dobrim viši od nje, da se izmed nji provuče jedan, a u di koga i dva reda bodljikavog drota, da marva ne proba past mlade grane sa kakog komšiskog drveta. Di su komšije imale zajedničku ogradu svaki je svoju održavo. Oštećanja su bila česta, jer kad je marvinče povijalo drugo i pripušilo nuz ogradu zna se ko je popušto. Znali su je oštetit i zapinjušeni neristovi (19.). Oštećenje na ogradi je opravljano čim su приметili.

Med zajedničkim ogradama bila je bočna kapija prema komšiji. Kroz nju njim je bio najkraći put kad su išli jedni drugima, a po potrebi su je hasnirali i za druge potribe, napose je tušta značila kad je mašina vrtila, kad se selila iz jednog u drugo guvno. Kroz take kapije su protirali kola kad su jedni drugima pomagali priprezanjem il u mobij; kad su vodili kravu pod bika; tirali krmaču pod nerista...

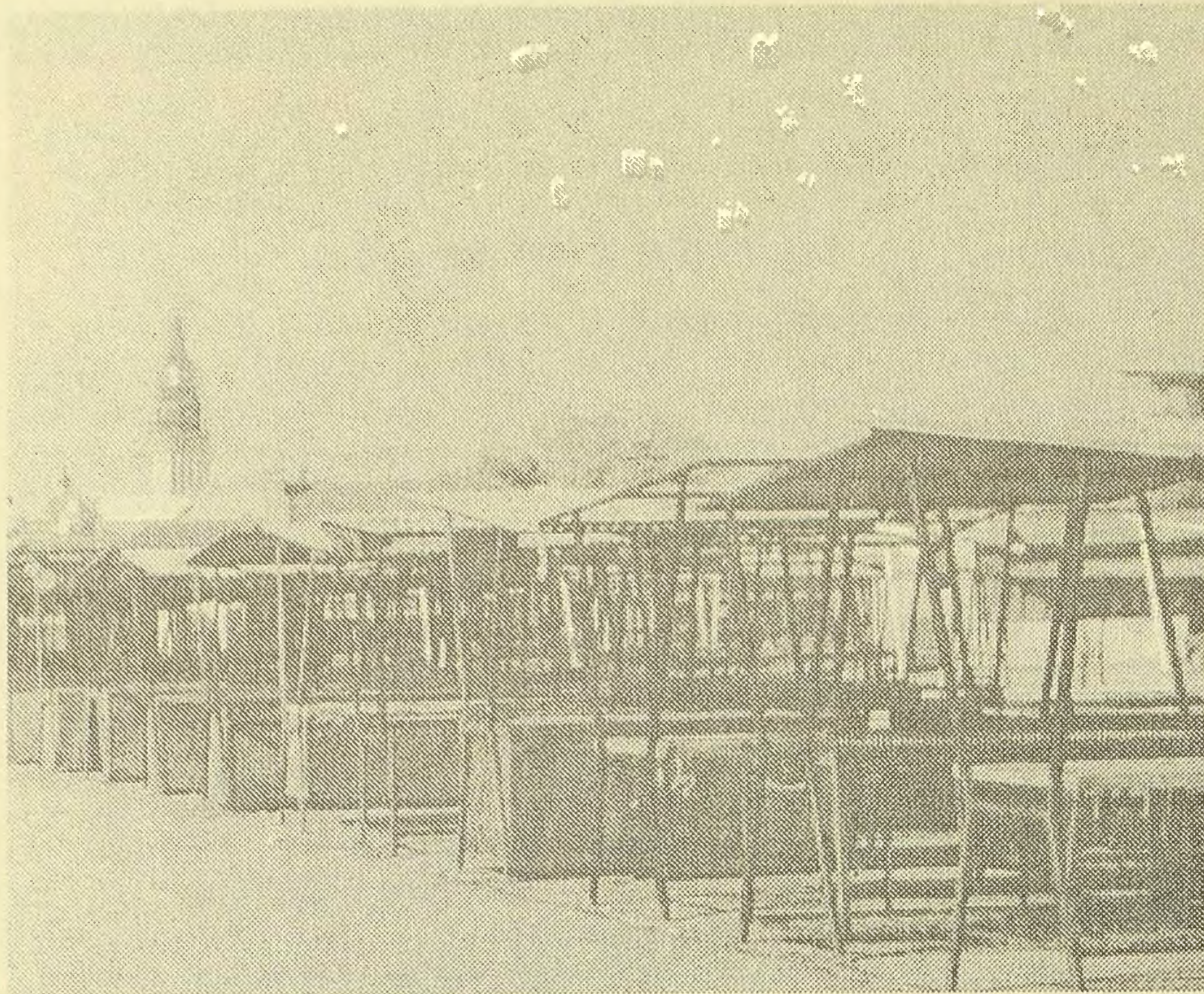
Za razliku od varoški il seoski ograda priko salašarski se vidilo u više komšiski avlija – što je imalo pridnost i manu. Pridnost je bila da su dobro znali ko šta ima, kaki mu je josag, vidili

Manje poznate riči:

- (1.) – na zemljovidnoj karti se vidi Stantićev šor
- (2.) – litnji put – zemljani kolski put
- (3.) – Bajmak – Bajmok
- (4.) – trideseti godina Đurđin je imo samo genciju (željezničku stanicu), špecerajskolučan i mlin. Selo su počeli pravit posle rata.
- (5.) – Nadvin – Žednik (Stari Žednik)
- (6.) – duž – mira za dužinu: 200 fati il 379,2 m (1 fat je 1,896 m), a zaokruženo su računali 400 m.
- (7.) – Kelemanova čaša – salaš Jose Stantića Kelemana na roglju pačirskog i bajmačkog puta
- (8.) – crkva u Đurđinu je sazidana 1935. godine
- (9.) – Paprenjača – dio Bajmaka od ulaza do Đurđinovog starog groblja, a istočno pece i dernice (klanice)
- (10.) – hetija – nedeljna peca – u Bajmaku je svakog četvrtka
- (11.) – topolska – bačkotopolska

PLJACA ZA UMRTVLJENIKE I O

Kutak sludenh

ULTRASKANDALOZNA POJAVA UGS-A

Pomalo razdragano dragomorni, nevoljno svikli, a napose navikli, smo već na preSamostalno vođenje sebiSamostalnog rukovodstva nikomSamostalnih djelatnika, osobito onih koji malo rade a ne bune se zbog neSamostalnog i strogo kontroliranog i od države upravljano^g sveSindikata, u Subotici su se prošlog tjedna, uz buru drhtaja fotelja te ojače sjeverce nezadovoljstva, obreli oni koji o sindikatima misle i rade drugačije. Drsko nenajavljeni Nikome, neukosno ne pitavši Nikoga smiju li to raditi, nekulturno ne prijavivši se Nigdje, posve neprijatno su iznenadili sve bastione revmosnih čuvara manipuliranja radnika u gradu, da sludenom puku obznanane da nade njihove nisu samo u rukama državnosamostalnih.

Mudrost

**Mudro je biti glup. Glupo je biti mudar.
Danas je pametno moći zaboraviti
sutrašnjicu.**

A to ćete ponajbolje moći ako:

**ČITATE „ŽIG“, KUPUJETE „ŽIG“, PRETPLATITE SE NA „ŽIG“, I PROPAGIRATE
„ŽIG“, BAR NA TAJ NAČIN ŠTO BI SVAKI DRUGI BROJ
POKLONILI KOMŠIJI**

(učinite i Vi nešto „loše“)

Iz starog tiska

Malo zemljopisa

U Subotici tove najdeblje svinje, koje, izgleda, sve izvažaju, dok se u samom gradu kolju vrlo mršavi svinji, jer prema statističkim podacima gradske trošarine još niko nije prijavio da je zaklao svinjče teže od 80 kilograma. Jedanput je neko prijavio da je zaklao svinjče teško 85 kg, ali mu nisu povirovali i naplatili su od njega trošarinu samo za 80 kg.

Znamenitosti Subotice su još: Kosta Petrović, Fenseg, Dr. Santo Gabor, Đidine noge, Dr. Babijanove pantalone i ogrtač, Kendelčeva šećerna bolest i u najnovije vrime Bunjevačko Žackalo.

(„Bunjevačko žackalo“, 21. veljače 1940.)

(Na)učimo divanit

Vrpoljili se oni kojikako sa životom i dida, sad prvi put u svom viku, steko dvi kokoške. Sad je on zaboravio sve svoje grije, a babi nakalamio i one što nije ni klapila. A kad su didine kokoške počele još i jaja nosit, niko s njim izač na kraj. Kad baba oče poist koricu kruva, a on joj gleda u usta, pa samo reži.

*(„U mladosti se misli na starosti“, iz zbirke
„Bunjevačke narodne pripovitke“, „Hrvatska riječ“,*

ALBINA FALA

OČO MATOR MOMAK U CRKVU NA ISPOVID PRID KORIZMU.

DIVANI ALBE, A GOSPODIN GA VEĆ TREĆI PUT PRIKIDA:

– DOSTA SINE.

A ALBE:

– TA DA VAM KAŽEM JOŠ, KAD SAM BIO KOD PETE KOMŠINCE ...

GOSPODIN MU UPO U RIČ PA ĆE MALO GOROPADNO:

– TA DOSTA VEĆ JEDARED. JEL SI SE TI DOŠO ISPOVIDAT EL FALIT?

B. F.

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Biluga za pripoznavanje udavljenog čovika

Kad je 1912. godine potonila velika lađa Titanik na njoj bilo svita sa svi strana, pa se tamo našo i jedan Subačanin, koji je krenio u Ameriku trbuvom za krvom.

Kad se nije javio živ, njegova žena očla na varošku kuću:

– Može l se doznat bar to jesu l ga našli mrtvog?

Zvaničnik će:

– Snašo, pa možda bi se moglo – mi ćemo se raspitat, samo nam morate kazat je l on imo kaku bilugu po čem bi se mrtav mogo pripoznat.

A ona:

– Hejte, pa imo je: bio je gluv ko top.

Kazivao: Antun Matković, Subotica, rođen 12. svibnja 1906.